

როლანდ თოფჩიშვილი

**„სასაცილოა, სატირალი რომ არ იყოს“
(იძულებითი პასუხი „კრიტიკოსებს“)**

2013 წლის 6 მარტს გადმომეცა თსუ ასოცირებული პროფესორის ჯონი კვიციანის მიერ დისციპლინური პასუხისმგებლობის მუდმივმოქმედი, ე.წ. „ეთიკის“ კომისიის თავმჯდომარის სახელზე დაწერილი მიმართვა, საიდანაც ირკვევა, რომ დასახელებული პიროვნება ჩემს დასჯას ითხოვს ჩემი მხრიდან მისი შეურაცხყოფისათვის. ბოდიში უნდა მოვუხადო სამეცნიერო საზოგადოებას, მაგრამ იძულებული ვარ თავი დავიცვა.

ამთავითვე უნდა აღვნიშნო, რომ ჯ. კვიციანი ვერსად დაადასტურებს ჩემგან მისი პიროვნების უშუალოდ გალანძღვასა და შეურაცხყოფას. რაც შეეხება ჯ. კვიციანის სამეცნიერო „ნაღვაწისადმი“ დამოკიდებულებას, ნამდვილად მკვეთრად უარყოფითი დამოკიდებულება მაქვს და მიმაჩნია, რომ ჩემი დანაშაულია, აქამდე თუ არ დავაფიქსირე ეს უარყოფითი დამოკიდებულება, როდესაც ის ივანე ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის კავკასიის ეთნოლოგიის განყოფილებაში წლიურ თემებს წარმოადგენდა ხოლმე, იმ განყოფილებაში, რომლის ხელმძღვანელიც მე გახლავართ და სადაც ის ჩემი უშუალო რეკომენდაციით მოხვდა. კავკასიის ეთნოლოგიის განყოფილების მეცნიერი თანამშრომლის ვაკანტურ თანამდებობაზე მას რეკომენდაცია იმიტომ მივეცი, რომ რუსეთიდან თბილისის უნივერსიტეტის კავკასიის ისტორიის კათედრაზე მოხვედრილი ჯ. კვიციანი საერთოდ უმუშევარი დარჩა და, რატომღაც, კოლეგებში ის ცნობილი იყო კავკასიის XIX საუკუნის ისტორიის სპეციალისტად. აქედან გამომდინარე, ვფიქრობდი, რომ ამ ნაბიჯით ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტში კავკასიის ისტორიის კვლევა ერთგვარად გაგრძელებულიყო, რადგან შესაბამისი განყოფილება, რომელსაც დიდი ტრადიციები ჰქონდა, გაუქმდა.

დროთა განმავლობაში კი გაირკვა, რომ ჯ. კვიციანი კავკასიის ისტორიის სპეციალისტი კი არა, არამედ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარ-

ტიის ისტორიკოსია (XX საუკუნის 50-80-იანი წლების საბჭოთა პერიოდის სპეციალისტი) და მისი ცოდნა კავკასიის, მსოფლიოს ამ დიდი რეგიონის, პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური ისტორიის შესახებ მას სათანადო საისტორიო სახის გამოკვლევა არ აქვს. ჯ. კვიციანის საკვალიფიკაციო ნაშრომების სათაურებში ჩრდილოეთ კავკასიის მხოლოდ მოხსენიება საქმეს ვერ შველის. სტუდენტთა შრომითი აღზრდის საკითხების „კვლევა“ არა საისტორიო მეცნიერების, არამედ პედაგოგიური მეცნიერების ნომენკლატურას მიეკუთვნება. დიახ, მე მოვიხადე მოქალაქეობრივი ვალი, როდესაც სინამდვილის შესახებ ვაუწყე ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორსა და აკადემიურ საბჭოს, რომ ჯ. კვიციანი კავკასიის ისტორიის სპეციალისტი არ გახლავთ და, რომ თავისი „შეგნებული სამეცნიერო“ მოღვაწეობის დიდი პერიოდი მიუძღვნა კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს იდეოლოგიურ უზრუნველყოფას.

მანამ, სანამ მის ბრალდებებს კონკრეტულად შევხებით, გვინდა აღვნიშნოთ, რომ პროფესიული საქმიანობის ერთი სფეროდან მეორეში გადაბარება ჩვენი მეცნიერების კრიზისითაა განპირობებული. არა მარტო ჩვენთან, არამედ მთელ პოსტსაბჭოთა სივრცეში კომუნისტური პარტიის ისტორიის, მეცნიერული კომუნიზმისა და ისტორიული მატერიალიზმის სპეციალისტები პოლიტოლოგებად, სოციოკულტურული ანთროპოლოგიის და სხვა „სპეციალისტებად“ იქცნენ. ამ კატეგორიის მეცნიერი გახლავთ ჯ. კვიციანიც, რომელიც ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მოგვევლინა როგორც კავკასიის ისტორიის სპეციალისტი. ბუნებრივია, როდესაც ადამიანი ორიენტირებული იყო პარტიის ისტორიის შესწავლაზე და მეცნიერებაშიც საკანდიდატო და სადოქტორო დისერტაციები ამ პრობლემებზე აქვს შექმნილი, პროფესიული ორიენტაციის შეცვლა ფრიად რთულია და ჯ. კვიციანმაც თავისი მოღვაწეობა დაიწყო არა კავკასიის ისტორიის პრობლემებზე მუშაობით, არამედ „ყურადღება მიაქცია“ უფრო განყენებულ საკითხებს. კიდევ ერთხელ ღრმად დარწმუნებული გავიმეორებ: მოვიხადე ჩემი მოქალაქეობრივი ვალი, როდესაც სამეცნიერო საზოგადოებას ვაცნობე მის მიერ ჩადენილი სიყალბეების შესახებ – მან ზომ დამალა თავისი დისერტაციების სათაურები.¹

¹ სხვათა შორის, როდესაც 2008 წელს ის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მოხვდა, საკონკურსო კომისიის ერთ-ერთმა წევრმა, პროფესორმა ზურაბ პაპასქირმა რამდენჯერმე დაუსვა შეკითხვა: რა თემებზე ჰქონდა დაცული საკანდიდატო და სადოქტორო დისერტაციები, კონკურსანტმა ჯ. კვიციანმა ამ შეკითხვას არ უპასუხა.

ჯ. კვიციანი თავს იმართლებს თავისი სადისერტაციო ნაშრომების სათაურების გამო და წერს: „ვაცხადებ, რომ რეესტრში სწორად არის გატარებული ჩემი სადისერტაციო თემების დასახელებები“ და იქვე განმარტავს: „ჩემი საკანდიდატო თემის დასახელება ზუსტად არ ემთხვევა დისერტაციის სათაურს მხოლოდ იმ მიზეზით, რომ რეესტრის მოთხოვნით, თემის დასახელება იყო მისათითებელი და არა დისერტაციის ზუსტი სათაური, რომელიც გახლავთ: «Комсомол – активный помощник партии в коммунистическом воспитании будущих специалистов в студенческих отрядах (1971-1980 гг.): На материалах комсомольских организаций автономных республик Северного Кавказа». სადაური ლოგიკაა, რომ მის მიერ გაცხადებული და რეესტრში შეტანილი სათაურები ერთმანეთს იმიტომ არ ემთხვევა, რომ, უბრალოდ, თემა უნდა დაესახელებინა და არა ზუსტი სათაური? ჩემი აზრით, ჯ. კვიციანმა უბრალოდ იცრუა, რადგან არ სურდა მისი ნამდვილი სამეცნიერო მიმართულება გამომჟღავნებულიყო. ეს არაა საისტორიო ნაშრომი; ის პარტიისა და კომკავშირის იდეოლოგიურ უზრუნველყოფას ემსახურებოდა.²

ახლა სადოქტორო დისერტაციის შესახებ: ამ შემთხვევაშიც ჯ. კვიციანი ცდილობს თავი იმართლოს, მაგრამ, ვფიქრობთ, თავის მართლებას ვერ ახერხებს. საბჭოთა პერიოდში მთელი იმპერიის მასშტაბით დაცული დისერტაციების ავტორეფერატების სავალდებულო ცალეები დაცვამდე ერთი თვით ადრე ეგზავნებოდა ყველა მოკავშირე რესპუბლიკის ცენტრალურ ბიბლიოთეკებს. საქართველოს ეროვნულ ბიბლიოთეკაშიც დევს ეს სავალდებულო ეგზემპლარი. დისერტაციის შიფრია 07. 00. 01. – სკკპ ისტორია, სათაური კი ასე ჟღერს: «Политика КПСС в области подготовки специалистов в высшей школе. В 60-80-е годы: опыт и проблемы (На материалах Северного Кавказа)». ჩემი დასჯის მომთხოვნი ჯ. კვიციანი წერს, რომ მისი დისერტაციის ავტორეფერატი „გავრცელდა სექტემბერში (10 სექტემბერს – რ.თ.), როდესაც იგეგმებოდა სადოქტორო დისერტაციის დაცვა. იმის გამო, რომ დამალა საბჭოთა კავშირი და გაუქმდა გრიფი 07. 00. 01. История КПСС – დონის როსტოვის სპეციალიზებულმა საბჭომ დისერტაციის დაცვა გადადო. მისი დაცვა შედგა ერთი წლის შემდეგ, 1992 წლის დეკემბერში უკვე ახალი გრიფით 07. 00. 02. – Отечественная история და ახალი სათაურით –

² იმავე წერილის მეორე გვერდზე ჯ. კვიციანი აცხადებს, რომ სტუდენტურ რაზმებთან მისი დამოკიდებულებას გამოეხმაურა კომუნისტური პარტიის იმდროინდელი რუპორი გაზეთი „პრავდა“. დამეთანხმებით, ეს საამაყო ნამდვილად არ უნდა იყოს.

Подготовка специалистов в высшей школе в конце 50-х – 80-е годы (На материалах Северного Кавказа). საიტებზეც მხოლოდ ასეა მითითებული.“ კითხვას ვსვამ: თუნდაც ასე ყოფილიყო, ან ერთი, ან მეორე სათაურით ჩანს, რომ ჯ. კვიციანის სადოქტორო დისერტაცია კავკასიის ისტორიას შეეხებოდა? ერთი გრიფის მეორე გრიფით შეცვლა საქმის არსს არ ცვლის. პოლიტიკური კონიუნქტურის გამო მას სრულიად სხვა გრიფი მიენიჭა – „სამშობლოს ისტორია“. „სამშობლოს (რომელი და ვისი?) ისტორია“ (Отечественная история) კი იმავე რუსეთის ისტორიაა!!! საბჭოთა პერიოდის ჩრდილოეთ კავკასიაში უმაღლეს სკოლებში სპეციალისტების მომზადება ესაა კავკასიის ისტორია?

ჩემი სურვილია, რომ შეიქმნას კომპენტენტური კომისია, რომელიც დაწვრილებით შეისწავლის ჯ. კვიციანის სადოქტორო დისერტაციასთან დაკავშირებულ საკითხს. მისი თქმით, ავტორეფერატი დაგზავნილი იყო და დაცვა უნდა შემდგარიყო 1991 წლის 11 ოქტომბერს, მაგრამ საბჭოთა კავშირის დაშლამ მოუსწრო და გრიფი – 07. 00. 01. გაუქმდა და ამიტომ დაცვა აღარ შედგა და ერთი წლის შემდეგ უკვე ახალი გრიფით მიიღო დოქტორის სამეცნიერო ხარისხი. კი მაგრამ, საბჭოთა კავშირი როდის დაიშალა, ხომ ყველას კარგად გვახსოვს – ეს იყო 1991 წლის ბოლოს. ბუნებრივია, ოქტომბრის თვეში სკკპ ისტორიის გრიფი არც გაუქმებულა. მე ხელთ მაქვს ინტერნეტით მიღებული დონის-როსტოვის უნივერსიტეტიდან გამოგზავნილი დასტური, რომ ჯ. კვიციანმა სადოქტორო აღნიშნულ დროსა და აღნიშნულ თემაზე დაიცვა. კარგი იქნება, თუ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ადმინისტრაცია როგორც დონის-როსტოვში, ისე მოსკოვში – უმაღლეს საატესტაციო კომისიაში გაარკვევს საქმის ნამდვილ ვითარებას.

ჯ. კვიციანი აცხადებს, რომ 2000 წელს თსუ-ს პროფესორთა საბჭომ მას პროფესორის სამეცნიერო-პედაგოგიური წოდება – 07. 00. 03. მსოფლიო ისტორიის სპეციალობით მიანიჭა. დიახ, ეს მოხდა იმ დროს, როდესაც ჩვენში განუკითხაობა იყო. მას აღნიშნული გრიფი სრულიად ყველა წესის დარღვევით აქვს მიანიჭებული. გასაოცარია, საბჭოთა პერიოდის რუსეთის („სამშობლოს ისტორიის“) სპეციალისტი მსოფლიო ისტორიის სპეციალისტად ცნეს. თუ როგორ იცის მან მსოფლიოს ისტორია, ცოტა ქვემოთ მოგახსენებთ. ვადასტურებ, რომ ყოველივე ეს არ ნიშნავს კავკასიოლოგობას. კავკასიოლოგობა თუ კავკასიათმცოდნეობა ნიშნავს არა, ვთქვათ, ერთი რომელიმე ენის, ვთქვათ, თაბასარანული ენის ფონეტიკისა და მორფოლოგიის საკითხე-

ბის ცოდნას, არამედ ორი ან რამდენიმე ენის, კავკასიის ისტორიის უძველესი დროიდან დღემდე, კავკასიელი ხალხების (და, არა მხოლოდ ერთი რომელიმე ხალხის) ეთნოლოგიის ცოდნას. ამ ცოდნის გლობალურ მასშტაბებში გააზრებას.

ჯ. კვიციანი თავის კავკასიოლოგობას იმითაც გვიდასტურებს, რომ თანამედროვე კავკასიის შესახებ პრესაში ბეჭდავდა წერილებს. ასეთ თემებს ჟურნალისტებიც ეხებიან, რა, ისინიც კავკასიოლოგები არიან? ჩემ შესახებ საჩივარში ის წერს, რომ მისი ნაშრომი „კავკასია მეოცე საუკუნეში“ „განიხილავს რეგიონის სოციალურ-კულტურულ პრობლემებს და ახალი განათლების საკითხს.“ ეს არაა კავკასიის ისტორიის სპეციალისტობა. იმედი მაქვს, უნივერსიტეტის მიერ შექმნილი კომისია იმასაც გაარკვევს, რა არის ამ ნაშრომში კავკასიის ისტორიიდან.

ჯ. კვიციანი აცხადებს, რომ მისმა მონოგრაფიებმა „კავკასიის ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში“ და „კავკასია და კავკასიელები“ გამოხმაურება ჰპოვა საქართველოს სამეცნიერო წრეებსა და პრესაში. მთელი კატეგორიულობით კვლავ ვიმეორებ: ამ „მონოგრაფიებს“ საისტორიო მეცნიერებასთან არაფერი აქვს საერთო. ეს პირადად ჩემი შეხედულებაა და, როგორც ერთ მეცნიერს, მე ამის უფლება მაქვს, ისევე, როგორც ჩემს ვიზავის შეუძლია ეჭვქვეშ დააყენოს ჩემი მონოგრაფიებისა და სახელმძღვანელოების „ხარისხი“ და „ორიგინალურობა.“ ყველაფერს დრო შეაფასებს. მაგრამ რამდენადაა ჩემი სახელმძღვანელოები უხარისხო და არაორიგინალური, მე ამის შესახებ უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობისაგან მოველი კომპეტენტური კომისიის შექმნას, მაგრამ ამავე დროს ამ კომისიამ ჯ. კვიციანის ნაშრომების აკკარგიანობაც უნდა შეაფასოს.

ჯ. კვიციანი წერს: „რაკილა ორიგინალურობასა და ნაშრომების კალკირებაზე ჩამოვარდა საუბარი, არ შეიძლება არ გავიხსენო 2012 წლის ივნისში ივ. ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის მეცნიერთანამშრომელთა კრებაზე რ. თოფჩიშვილის მიერ გაკეთებული განცხადება. თავის გამოსვლაში მან დასძინა, რომ ამ ბოლო ექვსი წლის განმავლობაში შექმნა 26 მონოგრაფია და სახელმძღვანელო. ჩნდება კითხვა, ასეთი მცირე დროის განმავლობაში როგორ გახდა შესაძლებელი დაწერილიყო 30 წიგნი? თანაც ზოგიერთი არანაკლებ 300 გვერდიანია და გამოყენებული ლიტერატურაც სულ არ გააჩნია. ეს ფაქტი განა არ აღძრავს ეჭვს თვითონ რ. თოფჩიშვილის ნაშრომების „ხარისხიანობას“ და „ორიგინალობასთან“ დაკავშირე-

ბით?“ (გვ. 4). ჩემს თავზე საუბარი მიჭირს, არც არასდროს მილაპარაკია. ასეთი საქმიანობა დასაგმობად მიმაჩნია, მაგრამ ჯ. კვიციანის ბრალდებების მართებულობა-არამართებულობას თსუ-ს რექტორატი თუ ვერ ან არ გადაწყვეტს, მაშინ იძულებული ვიქნები სიმართლის დასადგენად სასამართლოს მივმართო. ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტში აღნიშნულ კრებას უნივერსიტეტის ადმინისტრაციის წარმომადგენლებიც – გ. ღვედაშვილი, ა. კუკულავა და თ. წითლანაძე – ესწრებოდნენ. განიხილებოდა ინსტიტუტში თანამშრომლების დასწრების საკითხი. ჩემს გამოსვლაში აღვნიშნე, თუ რამდენი ნაშრომის ავტორი ვიყავი და ეს იმისათვის დამჭირდა, რომ ყველა ისინი არა ინსტიტუტში, არამედ სახლში მაქვს დაწერილი. სინამდვილეში მე აღვნიშნე უკანასკნელი 6 წლის განმავლობაში დავბეჭდე (და არა შევქმენი) 16, და არა 26. ღღვისათვის კი 214 პუბლიკაციის ავტორი გახლავართ, აქედან 31 წიგნია, 6 კი – სახელმძღვანელო. უნივერსიტეტში მოსვლისთანავე მე მიზნად დავისახე სტუდენტებისათვის სახელმძღვანელოები შემექმნა. ამით ვახდენ ჩემი ცოდნის რეალიზაციას, რისი წინაპირობაც ჩემი საყვარელი დარგის – ეთნოლოგიის სიყვარული და მისი გადარჩენის სურვილია. უნივერსიტეტის სტუდენტებისათვის მთავარი პრობლემა ორიგინალური სახელმძღვანელოების არარსებობაა. ისმის კითხვა – რა არის სახელმძღვანელო? სახელმძღვანელო არის მეცნიერების ამა თუ იმ სფეროში დაგროვილი ცოდნის სტუდენტებისათვის გასაგებ, მარტივ ენაზე გადაცემა. არც ერთ ჩემს სახელმძღვანელოს ანალოგი არ გააჩნია. ჩამოგივლით თითოეულ მათგანს: 1. „საქართველოს ეთნოლოგია“, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2008 წელი, 316 გვერდი, თან ახლავს ლიტერატურა და საქართველოს ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მხარეების ჩემ მიერ შედგენილი რუკა; 2. „ევროპის ეთნოლოგია“, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2009 წელი, 358 გვერდი; 3. „ამერიკის ეთნოლოგია“, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2009 წელი, 142 გვერდი; 4. “თეორიული ეთნოლოგია“ (თანავტორები ქეთევან ხუციშვილი და რ. გუჯეჯიანი), თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2010 წელი, 468 გვერდი; 5. „სახელების ეთნოლოგია და ისტორია“, თბ., 2010 წელი, 322 გვერდი. თან ახლავს სარეკომენდაციო ლიტერატურის ვრცელი სია; 6. „კავკასიის ეთნოლოგია“, თბ., 2012 წელი, 384 გვერდი. თან ახლავს გ. ჟუჟნაშვილის მიერ შედგენილი კავკასიის ეთნიკური რუკა და კავკასიის ეთნოლოგიისა და ისტორიის შესახებ არსებული ვრცელი ლიტერატურის სია. გარდა ამისა, უნივერსიტეტში კვითხულობ სალექციო კურსს:

„ქართველი ერის ეთნიკური ისტორია“. ამ დისციპლინასაც სტუდენტები ჩემი წიგნიდან – „ქართველთა ეთნოგენეზისა და ეთნიკური ისტორიის პრობლემები“ – ამზადებენ. ეს სია მომავალში გაიზრდება. სახელმძღვანელოს შექმნას თავისი წესი აქვს, სახელმძღვანელოებში ლიტერატურას არ იმოწმებენ. ამასთანავე, დარწმუნებული ვარ, შესაბამისი კომისია ამ სახელმძღვანელოების აკადრაციანობას გაარკვევს. ერთს კი ნამდვილად ვიტყვი, არც ერთ მათგანს ანალოგი სხვა ენებზე არ გააჩნია.

ჩემი იდეა იყო სახელების ეთნოლოგიისა და ისტორიის სახელმძღვანელოს შექმნა. ასეთი სახელწოდებით სახელმძღვანელოს ვერც ერთ სხვა ქვეყანაში ვერ ნახავთ. რა, არ მქონდა, როგორც მეცნიერს უფლება ორიგინალური სახელმძღვანელოს შექმნისა, რომელშიც ქართული და მსოფლიოს სხვადასხვა ხალხის ანთროპონიმიული მოდელებია დახასიათებული? ჯ. კვიციანისათვის წიგნის სახელწოდება „უცნაური“ და „ალოგიკურია“ და თანაც დასძენს: „რამდენად წარმოჩენს ასეთი „სამეცნიერო ცნება“ რ. თოფჩიშვილის „განსწავლელობას?“ (გვ. 7). აი, ასეთი აზროვნების გამოა, რომ ჯ. კვიციანს უცოდინარი ვუწოდე. მას ყოვლისმცოდნედ წარმოუდგენია თავი და ამიტომაც ცნებით – „სახელების ეთნოლოგია“ – რ. თოფჩიშვილის განუსწავლელობა „დაადასტურა“. ეთნოლოგიური მეცნიერების შესწავლის ერთ-ერთი სფერო, მისი ჩასახვიდან დღემდე მოყოლებული, საკუთარი სახელებია. საკუთარ სახელში კი მეცნიერები არა მხოლოდ პიროვნულ სახელს, არამედ გვარს/გვარსახელს ანუ მემკვიდრეობით სახელსაც გულისხმობენ. გვარებით საზოგადოებების, ეთნოსების სოციალური ყოფის მნიშვნელოვან საკითხებს იკვლევენ. ჩემი საქმიანობა სწორედ ქართული გვარების შესახებ ეთნოგრაფიული მასალების შეკრებით დავიწყე. ამ თემაზე რამდენიმე წიგნის ავტორიც გახლავართ. სრულიად ახლახან დავბეჭდე კიდევ სქელტანიანი წიგნი „საქართველოს თავადაზნაურული გვარების ისტორია“, რომელშიც 1160 ფეოდალური გვარის შესახებ მონაცემებია შესული. არც ჯ. კვიციანს და არც მის ეთნოლოგ-კონსულტანტს არ შევახსენებ, მაგრამ სამეცნიერო კომისიისას კი მოვახსენებ, რომ ჯ. კვიციანის სათაყვანებელ საბჭოთა კავშირის / რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის სისტემის ეთნოლოგიისა და ანთროპოლოგიის ინსტიტუტში არსებობდა სპეციალური განყოფილება ასეთი სახელწოდებით, რომელსაც ცნობილი მეცნიერი ვ. ნიკონოვი ედგა სათავეში და რომელსაც ქართული გვარებისა და სახელების შესახებაც აქვს გამოკვლევა და ამ ნაშრომის რეცენზირებაც თავის დროზე მე მომიხდა. ნ. მიკლუხო-მაკლაის სახელო-

ბის ეთნოგრაფიის ინსტიტუტს 1971 წელს ასეთი სათაურით – *Этнография ИМН* – კრებულიც აქვს.

ჯ. კვიციანი, არ ვიცი, შეგნებით თუ შეუგნებლად ჩრდილს აყენებს და აკნინებს საქართველოს ისტორიას, ქართულ კულტურას, თანამედროვე ქართველთა ყოფას. ფაქტობრივად, უნივერსიტეტის სტუდენტებს ასწავლის იმას, რომ თანამედროვე ქართველებს კულტურასთან ერთად ყველაზე ძვირფასი ფასეულობა – ადამიანურობა აქვთ დაკარგული და, თურმე, „ადამიანურობის დაბრუნების შემთხვევაში ქართველებს ახალი ეროვნული თვითშეგნების გამოუშვავების საშუალება მოგვეცემა“. არა, თურმე, ასეთი რამ არ დაუწერია და მას კიდევ ცილსაც სწამებენ?! მისი წიგნიდან, რომელიც სახელმძღვანელოდ აქვთ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტებს მითითებული, ამონარიდს მოვიყვანო და დავძენო, რომ ის ნამდვილად ქართველ ხალხს დიდ ბრალდებას უყენებს: „*მეთოდოლოგიური დივერსიფიკაციის საფუძველზე დაყრდნობით, საჭიროა ჩვენი კულტურის, იდენტურობის კრიზისის გააზრება. ფაქტობრივად, მე-13 ს-ში ქართული სახელმწიფოს მიერ დამოუკიდებლობის დაკარგვის შემდეგ (თათარ-მონღოლები, ირან-ოსმალეთის „პატრონაჟი“)*“ (უნდა იყოს „პატრონაჟი“ – რ.თ.), მოგვიანებით, მე-18-19 საუკუნეების მიჯნაზე, *საქართველო გაითქვიფა ჯერ რუსულ იმპერიულ, შემდეგ კი ხელოვნურ, ე. წ. საბჭოთა მენტალურ იდენტურობაში.*

ამჟამად, ცხადია, მექანიკურად მე-18-19 საუკუნეების მიჯნაზე არსებულ ქართული კულტურის ტრადიციებს ჩვენ ვერ დავიბრუნებთ, მაგრამ წარსულთან გაწყვეტილი მეძველდრეობის აღდგენა, ცარიტული და საბჭოთა წარსულის კრიტიკული გადახედვით, საჭიროა. *ეს საშუალებას მოგვცემს გამოვიმუშაოთ ახალი ეროვნული თვითშეგნება, რომელიც გააზრებული იქნება გლობალური და მრავალფეროვანი სამყაროს ჭრილში. ამით ჩვენ დავიბრუნებთ ყველაზე ძვირფას ფასეულობას – ადამიანურობას*“ (ჯ. კვიციანი. კავკასიის ცივილიზაცია პოსტსაბჭოურ ისტორიოგრაფიაში, თბ., 2007, გვ 4-5). ჯ. კვიციანი კი ამბობს, რომ მე მას ცილს ვწამებ, რომ ქართველთა ადამიანურობის დაკარგვაზე ის არ წერს. აბა, დასაბრუნებელი თუ აქვს ქართველებს ადამიანურობა, ე. ი. დაკარგულიც ჰქონიათ. მოყვანილი ამონარიდის შესახებ იმავე აზრზე ვრჩები. შეიძლება მეცნიერებს განსხვავებული შეხედულებები ჰქონდეთ, მაგრამ საქმე როდესაც ქართველი ხალხის ღირებულებებს ეხება, ასეთ შემთხვევაში ხმის ამოღება ყველა ჩვენგანის ვალია. ყოველ შემთხვევაში, ეს ჩემი სამოქალაქო ვალია. ამონარიდს საისტორიო მეცნიერებას-

თან არავითარი საერთო არა აქვს; ჩემს წიგნში „მითი კავკასიური ცივილიზაციის შესახებ“ ვწერდი, რომ ეს მხოლოდ პოლიტოლოგიური ოპუსია. იძულებული ვარ, ჩემი დასახელებული წიგნიდან ვრცელი ამონარიდი მოვიყვანო: „მეორე, თურმე ჩვენი, ე. ი. ქართული კულტურა და იდენტურობა კრიზისის განიცდის და ეს კრიზისი XIII საუკუნიდან დაწყებულია და, ჰოი საოცრება, მაინც აქამდე მოგვიღწევია; მესამე, საქართველო გათქვეფილა ჯერ რუსულ და შემდეგ საბჭოთა მეტანაციონალურ იდენტურობაში. საკითხავია, თუ სხვებში (რუსებში) გაითქეფა ქართული იდენტურობა, როგორღა შეიქმნა ამ ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში მაღალი დონის ქართული კულტურა და მწერლობა? იდენტობადაკარგული ქართველი ხალხი როგორღა იბრძოდა დამოუკიდებლობის, სახელმწიფოებრიობის აღსადგენად? მეოთხე, ვინ განაცხადა, რომ XVIII–XIX საუკუნეების ქართული კულტურის ტრადიციებს უნდა დაუბრუნდეთ? მოაზროვნე ქართველები ყოველთვის მომავალზე, ტრადიციებზე დაყრდნობით, ფიქრობდნენ. პროგრესი უნდა იყოს ტრადიციული, ტრადიცია კი პროგრესული. XVIII–XIX საუკუნეების ქართული ხალხური კულტურული ტრადიციები იყო დიდი ოჯახი, ხის სახენელი იარაღი, ორბორბლიანი საზიდი საშუალებები (ურემი), მიცვალებულის სუდართი დაკრძალვა, ფეხის ფეხზე გადადებით დაჯდომის დაუშვებლობა და სხვ. ეს ყველაფერი დრომ გააქრო, მაგრამ მთელი რიგი ტრადიციები ხელიხელ საგოგმანებელია, რომელთაც გაფრთხილება, შენახვა სჭირდება, ისევე როგორც ისტორიულ მახსოვრობას. ამ ორ ღერძს ეყრდნობოდა ქართული მენტალობა, ფასეულობები; მეხუთე, რას ნიშნავს ახალი ეროვნული თვითშეგნება? ასეთი ტერმინი ეთნოლოგიურმა მეცნიერებამ (და, მგონი, არც ერთმა სხვა მეცნიერებამ) არ იცის. ახალი ეროვნული ცნობიერება ახალი, სხვა, განსხვავებული ეთნოსის ფორმირებას უდრის. ე. ი. ქართველებმა არსებულ ქართულ ეროვნულ ცნობიერებაზე უარი ნებაყოფლობით უნდა ვთქვათ და სხვა ხალხად ვიქცეთ? (სსრკ-ში იყო ასეთი მცდელობა!!!) მეექვსე, არსებული ეროვნული ცნობიერების შეცვლით, თურმე, „ჩვენ დავიბრუნებთ ყველაზე ძვირფას ფასეულობას – ადამიანურობას“. ნებისმიერი დამეთანხმება, რომ ძალიან დიდი ბრალდება აქვს ქართველ ხალხს წაყენებული – ადამიანურობა მას კოლექტიურად დაუკარგავს და ახლა მისი დაბრუნება გვჭირდება. მთელი კატეგორიულობით მინდა განვაცხადო: ეს არაა მეცნიერება და, მით უმეტეს, საისტორიო მეცნიერება. რაც ყველაზე გასაოცარია, ბროშურა, რომელშიც ქართველთა დაკარგულ ადამიანურობაზეა საუბარი, „კრიტიკოსს“ თავისი სალექციო კურსის – „კავ-

კასიის ხალხთა კულტურული (სოციალური) ანთროპოლოგია“ – სილაბუსში ძირითად/სავალდებულო ლიტერატურის ჩამონათვალში აქვს დასახელებული.

ჯ. კვიციანი წერს: „როგორც ჩანს, განსხვავებული აზრის მქონე ადამიანის ღვეზა რ. თოფჩიშვილის „სამოქალაქო ვალია“. ის აცხადებს, რომ თურმე ჯ. კვიციანი ტერმინით „ქართველიანნი“ ცდილობს „საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური ერთობები ქართველ ხალხსა და ქართულ სახელმწიფოებრიობას დაუპირისპიროს“ (გვ. 5). მეცნიერული კრიტიკა თუ ღვეზას ნიშნავდა, ნამდვილად არ ვიცოდი. მოკლედ რომ ვთქვათ, „ისტორიკოსმა“ ჯ. კვიციანმა მოინდომა საქართველოს მოსახლეობას, განურჩევლად მისი ეთნიკური კუთვნილებისა, „საქართველოს მოქალაქის“ ნაცვლად ახალი სახელი „ქართველიანნი“ მიაკუთვნოს. ამის შესახებაც ვრცლად ვწერდი ჩემს წიგნში „მითი კავკასიური ცივილიზაციის შესახებ“ და იძულებული ვარ, ამონარიდი კვლავ აღნიშნული წიგნიდან მოვიყვანო:

„საისტორიო მეცნიერებისაგან ასევე ძალიან შორს დგას დასახელებული ავტორის კიდევ ერთი პუბლიკაცია. წინასწარ უნდა განვაცხადო, რომ ეს არის პოლიტოლოგია პარტისტორიის პოზიციიდან. დაბეჭდვამდე ის მოხსენების სახით წარმოადგინა 2011 წლის 4 მაისს თსუ ივანე ჯავახიშვილის 135 წლის იუბილისადმი მიძღვნილ სამეცნიერო კონფერენციაზე – **„სამოქალაქო საზოგადოება საქართველოში: გზა ახალი ზეეთნიკური ერთობისაკენ“**. სესიაზე ეს მოხსენება კრიტიკის ქარცეცხლში გაატარეს პროფესორებმა – *ქეთევან ხუციშვილმა* და *თინათინ ბოლქვაძემ*, ხოლო გეოგრაფოსის, პროფესორ *გიორგი კვინიკაძის* უცაბელი კომენტარი ასეთი იყო: „ეს ძალიან საშიშია“. მიუხედავად ამისა, მოხსენების ტექსტი მალევე დაიბეჭდა. შემოგთავაზებთ ამონარიდებს: „საზოგადოების ინტეგრაციას, ლიბერალური დემოკრატიის პირობებში, ალტერნატივა არ გააჩნია, წინააღმდეგ შემთხვევაში ის იღუპება. ამ მხრივ საინტერესოა საქართველოში ოსების და ზოგადად ეროვნული უმცირესობების როლი და ადგილი ახალ ლიბერალურ-დემოკრატიულ ფასეულობებზე დაფუძნებული, **„ზეეთნიკური“ სოციუმის ფორმირების პროცესში, რომელსაც პერსპექტივაში, პირობითად „ქართველიანი“ (მრავლობითში „ქართულიანნი“ ან „ქართველიანები“) შეიძლება ვუწოდოთ“** (ჯ. კვიციანი. ეროვნული უმცირესობანი საქართველოში. XX-XXI სს. – თბ., 2011: 3); „ბოლო წლებში საქართველოში განხორციელებული ძვრები, რომელიც დემოკრატიის განვითარებაში, ადამიანის უფლებების დაცვასა და სოციალურ-ეკონომიკურ სფეროში გამოვლინდა, გვაძლევს იმედს, რომ ეროვნული უმცირ-

რესობების სოციალური აქტიურობა ქართულ გარემოში ინტეგრაციის მიზნით დასრულებდა ახალი სოციუმის – „ქართველიანის“ ჩამოყალიბებით. ასეთი გაერთიანება მიმზიდველი იქნება ეთნიკური ოსებისათვის, რადგან ისინი ქართველებთან ხანგრძლივი თანაცხოვრების შედეგად შესისხლხორცებული არიან ქართულ კულტურასთან, ცხოვრების წესთან და თვითშეგნებითაც ბევრად ემსგავსებიან მათ“ (ჯ. კვიციანი 2011: 41); „იმისათვის, რომ მომავალში შემცირდეს საქართველოში ეროვნულ უმცირესობებთან დაკავშირებული პრობლემები, საჭიროა შეუშავდეს ქართულ გარემოში ახალი „ზეთნიკური“ ერთობის მოდელი ან პროექტი, რომელიც დაფუძნებული იქნება როგორც ისტორიული თანაცხოვრების გამოცდილებაზე, ისე დღევანდელი გამოწვევების ობიექტურ გააზრებაზე. ასეთი „ზეთნიკური“ ერთობის მოდელს, „ქართველიანი“ (მრავლობითში „ქართველთანი“ ან „ქართველიანები“) შეიძლება ეწოდოს, რომლის არსი, ქართული იდეის გათვალისწინებით, სწორედ რომ საქართველოში მცხოვრები ყოველი ეთნოსის საყოველთაო ინტეგრაციაა. თვით ეს ტერმინიც გარკვეულწილად მიგვანიშნებს საქართველოს საზოგადოების სამომავლო სოციალურ-კულტურული ინტეგრაციის ხასიათზე, რომლის დროსაც მისი ყოველი წევრი (ეროვნული კუთვნილების მიუხედავად) მოტივირებული იქნება, ხელი შეუწყოს ქვეყნის დემოკრატიზაციის შემდგომ განვითარებას“ (ჯ. კვიციანი, 2011: 47).

ამრიგად, ასე ადვილად გადაწყდება ქართველ ხალხთან ეთნიკურ უმცირესობათა ინტეგრაციის პრობლემა და დემოკრატიულ განვითარებასაც წინ აღარაფერი დაუდგება. თურმე პრობლემის არსი იმაშია, საქართველოს სახელმწიფოს მოქალაქენი (ალბათ, არაქართველნი) საერთო, გამაერთიანებელ სახელად რას ისურვებენ. ეს ტერმინი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორისა და პროფესორის აზრით, „ქართველიანი“, „ქართულიანი“, „ქართველთანი“, „ქართველიანები“ შეიძლება იყოს. ტერმინი „ქართველიანი“ თურმე მიმზიდველი იქნება ოსებისათვის, რადგან თვითშეგნებით ისინი ქართველებს ემსგავსებიან. აქ ისმის კითხვა: რა დააშავეს აფხაზებმა, სომხებმა, აზერბაიჯანელებმა, ქისტებმა, რუსებმა და სხვებმა? პირდაპირ უნდა ვთქვა, რომ ასეთი იდეების გაზიარება საქართველოს დღევანდელი საზოგადოებისათვის ფრიად საშიშია. უფრო პირიქით ხომ არ მოხდება, საქართველოს მოქალაქე ოსები და აფხაზები, სომხები და აზერბაიჯანელები იფიქრებენ, რომ ქართველებს მათი არა ინტეგრაცია, არამედ ასიმილაცია უნდათ? გაითავისებენ კი ისინი ამ ტერმინს? მათთვის რა მნიშვნელობა აქვს ჩვენ „ქართველებს“ ვუწოდებთ

თუ „ქართველიანს“? ჩვენ, ქართველებმა, ასეთი ნაბიჯების გადადგმით დაპირისპირებების ახალი კერა/კერები უნდა შევქმნათ? “გამოხატება“, მაგალითად, ჯავახეთში რომელიმე ლიდერთაგანი და ეთნიკურ სომხებს ამის გამო ქართველთა საწინააღმდეგოდ განაწყობს, ქართველებს ჩვენი გაქართველება, ასიმილაცია მოუწადინებიათო. ზემოთ ტყუილად არ ვუწოდებ ამ ყველაფერს კომუნისტური პარტიის ისტორიის პოზიციებიდან დანახული პოლიტოლოგია. დიახ, „ზეთნიკური“ ერთობის შექმნის დასრულების შესახებ პირველად 1971 წლის 30 მარტს სკკპ XXIV ყრილობაზე ლეონიდ ბრეჟნევის მიერ გაცხადდა. ეს ახალი ზეთნიკური ერთობა „საბჭოთა ხალხი“ იყო. 1974 წლის სკკპ-ის დადგენილებამ საბჭოთა ხალხი ახალ ისტორიულ ერთობადაც გამოაცხადა. ამ მოვლენას „კრიტიკოსიც“ ვერ უვლის გვერდს: „გასათვალისწინებელია, რომ სსრკ-ის პირობებში ოსების ინტეგრაციის ხარისხი ქართველებთან ვერ იქნებოდა სრულფასოვანი, რადგან ორივე ხალხის (ქართველებისა და ოსების, სხვა ხალხებთან ერთად) განვითარება მიმართული იყო იმისაკენ, რომ ზეთნიკური „ახალი საბჭოთა ადამიანი“ შექმნილიყო“ (ჯ. კვიციანი 2011: 31). ზეთნიკური ერთობის – საბჭოთა ხალხის – შექმნის ზუსტად ოცი წლისთავზე ეს ერთობა ხუხულასავით დაიშალა. ახლა ქართველი გვთავაზობს ახალი ზეთნიკური ერთობის შექმნას იმავე საბჭოთა (უფრო კი ახალრუსული) ტერმინებით. ვინმეს ზომ არ უნდა, რომ ქართველთა მიერ შექმნილი ზეთნიკური ერთობა – ქართველიანიც (საქართველოს მოქალაქეთა ერთობა) ასევე ხუხულასავით დაიშალოს? მიმაჩნია, რომ „ქართველიანნი“ ესაა ახალი რუსული ტერმინის (ზეთნიკური ერთობის) „რასიანეს“ კალკი. ზემოთ მოყვანილ ციტატას თუ დავუჯერებთ, თურმე ოსები თვითშეგნებით ქართველებს ემსგავსებიან. ეთნიკური ცნობიერება არის ეთნიკური ცნობიერება; კულტურათა მსგავსებაზე საუბარი შეიძლება, მაგრამ ხალხების ეთნიკური ცნობიერების მსგავსებაზე საუბარი ნონსენსია. ოსები თვითშეგნებით ქართველებს თუ ემსგავსებოდნენ, იმიტომ არ დაუპირისპირდნენ მათ შემფარებელ ქართველებს რუსების დახმარებით, იმიტომ არ წარიტაცეს მათ ძირძველი ქართული ტერიტორიები და კიდევ იმიტომ არ უჭირავთ თვალი სხვა დიდი ტერიტორიების მითვისებაზე?

„კრიტიკოსი“ პირდაპირ გვიცხადებს, რომ საჭიროა ახალი ეროვნული თვითშეგნება, რაც, ფაქტობრივად, ახალი ეთნოსის წარმოქმნას მოასწავებს, ახალ ეთნოსს კი, ბუნებრივია, ახალი სახელწოდებაც ჭირდება. ასე, ხელის ერთი მოსმით, წყვეტენ ვიდაცეები ქართველი ხალხის ბელს.“ (რ. თოფჩიშვი-

ლი. მითი კავკასიური ცივილიზაციის შესახებ, თბ., 2012, გვ. 81-84).

ნათქვამს მხოლოდ ერთ რამეს დავძენთ: სამოქალაქო ინტეგრაცია ხელოვნურად ამა თუ იმ „მეცნიერის“ მიერ შემოთავაზებული ტერმინებით არ წყდება. ჯ. კვიციანი თავის მიმართვა-საჩივარში აცხადებს: *„ვამტკიცებ, რომ საქართველოში არსებული სოციალურ-კულტურული დეზინტეგრაცია შეიძლება დაძლეულ იქნეს ქართული სამოქალაქო ერის შექმნით, სადაც ადამიანები აბსოლუტურად თანაბარი სამოქალაქო, ეკონომიკური და პოლიტიკური უფლებებით და მოვალეობებით იცხოვრებენ, ანუ ჩამოყალიბდება ისეთი ერი, სადაც ადამიანები გაერთიანებული იქნებიან არა მარტო მოქალაქეობით, ტერიტორიით, საერთო სახელმწიფო ენით, არამედ საერთო ზეითნიკური კულტურითაც.“* (გვ. 5). ეს წმინდა წყლის „ფუტუროლოგია“, ამ ტერმინის ყველაზე ცუდი გაგებით. რას ნიშნავს *სამოქალაქო ერი*? დღეს საქართველოსათვის მთავარი სამოქალაქო საზოგადოების შექმნა და ეთნიკურ უმცირესობათა ინტეგრაციაა და არა პროვოკაციული მოწოდებები ე. წ. „სამოქალაქო ერის“ შექმნის შესახებ. ყოველივე ამას კი უნდა ახლდეს ან, უფრო ზუსტად, წინ უნდა უსწრებდეს სერიოზული კვლევა-ძიება და არა „მკითხაობა“.

მეცნიერებაში ერის (ნაციის) მხოლოდ ორი გაგება არსებობს: 1. ეთნიკური (კულტურული) ერის და 2. ერი-სახელმწიფოს ცნება. ევროპელებს, მაგალითად, ფრანგებს ფრანგული ნაცია-სახელმწიფოს შესაქმნელად რამდენიმე საუკუნე დასჭირდათ და დღეს ჯ. კვიციანს მხოლოდ მოპოლიტოლოგოლოზუნგებით უნდა ჩამოაყალიბოს ქართული „ერი-სახელმწიფო“? ამ პროცესში პროვოკაციული ჩარევა მხოლოდ ახალ კონფლიქტებს წარმოშობს და, შეიძლება ითქვას, კატასტროფამდეც კი მიგვიყვანოს. ასეთი იდეების სტუდენტებისათვის სწავლება მხოლოდ და მხოლოდ ზიანის მომტანია და მეტი არაფერი. ასეთი „მარგალიტების“ წინააღმდეგ კი მთელმა ქართულმა მეცნიერებამ უნდა ამოიღოს ხმა. მაღლობა ღმერთს, მისი ნააზრევნი ფართო საზოგადოებისათვის, საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობებისათვის ცნობილი არ არის. მიგვაჩნია, რომ სათანადო საუნივერსიტეტო კომისიამ უნდა გაარკვიოს ასეთი იდეების ქართული საზოგადოებისათვის თავს მოხვევის წყაროებიც!!!

საჩივარში ჯ. კვიციანი წერს: *„ჩემი ოპონენტი სამოქალაქო ვალად მიიჩნევს, მოახდინოს თსუ პროგრამული აკრედიტაციის რევიზია, მათ შორის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტისაც. ის აღნიშნავს, რომ უნივერსიტეტში სილაბუსების ექსპერტიზა არ ხდება.“* „აქ, რა თქმა უნდა, სილაბუსების შეფასება-

საც ჰქონდა ადგილი. ოპონენტი კი გამიზნულად ცრუობს და თავს უფლებას აძლევს განაცხადოს, თანაც „პასუხისმგებლობით“, რომ თითქოსდა „სერიოზული ექსპერტიზის შემთხვევაში კავკასიის ისტორიის მიმართულების სილაბუსები კრიტიკას ვერ გაუძლებს“ (გვ. 6).

მე იმავე აზრზე ვარ და კვლავ გაგიმეორებ ჩემს წერილში ნათქვამს: „რადგანაც სილაბუსი ვახსენეთ, გვინდა გაცნობოთ, რომ ჩვენთვის ცნობილი მისი სილაბუსებიდან ვერც ერთი კრიტიკას ვერ უძლებს. სამწუხაროდ, უნივერსიტეტში პროგრამული აკრედიტაციის მიმდინარეობისას შეგნებულად შევიკავეთ თავი მდგომარეობის გამწვავებისაგან, რადგან საფრთხე შეიძლება საზოგადო ყოფილიყო, არადა ავტორის არც ერთი საგანი, რბილად რომ ვთქვათ, არ იმსახურებს აკრედიტაციას, უფრო მეტიც, დანაშაულიც კია მათი ამ სახით წაკითხვა. ისინი სრული პროფესორის უცოდინრობისა და უვიცობის დამადასტურებელია“. მთელი კატეგორიულობით დავამატებ, რომ **უნივერსიტეტში სილაბუსები მხოლოდ ტექნიკურ ექსპერტიზას გადის, ექსპერტიზა არ ხდება. შედეგად კი ხშირად სწორედ ასეთ გაუგებრობას ვიღებთ.**

ჩემს წერილში მხოლოდ ჯ. კვიციანის ერთ სილაბუსზე შევჩერდი, ესაა „კავკასიის კულტურული (სოციალური) ანთროპოლოგია“. გაგვცეს ჯ. კვიციანმა პასუხი – სილაბუსის შინაარსი და თითოეული ლექციის მიმართ მითითებული ლიტერატურა რატომაა შეუსაბამობაში. ამ სილაბუსში მითითებულ ძირითად და დამხმარე ლიტერატურის ჩამონათვალში არც ერთი არ უნდა იყოს. თითოეული ლექციის გასწვრივ ლიტერატურის ჩამონათვალში უკვე სულ სხვა ლიტერატურაა მითითებული, რომელთაგან არც ერთი არ უნდა იყოს მითითებული. ძირითადი ლიტერატურის ჩამონათვალში დასახელებულია 1. ზ. კიკნაძის სტატია „ნათესავიდან ერამდე“, რომელიც დაბეჭდილია კრებულში „ეთნიკურობა და ნაციონალიზმი“ (თბ., 2002); 2. ე. კოდუა. ეთნოსოციოლოგიის ზოგიერთი საკითხი, თბ., 2002; 3. ჯ. კვიციანი. კავკასიის ცივილიზაცია პოსტსაბჭოთა ისტორიოგრაფიაში, თბ., 2007; 4. К. Леви-Строс. Структурная антропология. М., 1984. მთელი კატეგორიულობით ვაცხადებ, რომ არცერთი აქ დასახელებული ნაშრომი კავკასიის კულტურული და სოციალური ანთროპოლოგიის პრობლემებს არ ეხება. ამას ადასტურებს აღნიშნულ სილაბუსში მითითებული ლექციის გვერდით შესაბამისი ლიტერატურის გრაფაც. მხოლოდ პირველ ლექციასთან მითითებულია ზ. კიკნაძისა და ე. კოდუას ნაშრომები, მეორე ლექციის გასწვრივ გვხვდება ე. კოდუას ნაშრომი, მესამე ლექციასთან – კ. ლევი-სტროსის წიგნი. ე. კოდუას

წიგნი მე-11 ლექციასთანაცაა მითითებული. ესაა და ეს. დამხმარე ლიტერატურის სიაში შემდეგი ავტორები გვხვდებიან: ლ. პატარიძე, თ. ფუტყარაძე, გ. ნოღია, ლ. კუბელი, ვ. ტიშკოვი, გ. გაჩევი, რ. სუნი. ეს ავტორებიც აქა-იქ რამდენიმე ადგილასაა არადანიშნულებისამებრ მითითებული. წესით, ეს საგალდებულო და დამხმარე ლიტერატურა, შესაბამისად, 15 ლექციაზე უნდა იყოს გადანაწილებული. მაგრამ კიდევ ბევრი ლიტერატურაა თითოეული ლექციის გასწვრივ მითითებული. რატომ აქვთ სტუდენტებს უფრო მეტი რაოდენობის ლიტერატურა მითითებული, რომელთა დიდი ნაწილი ძირითად და არც დამხმარე ლიტერატურის სიებში არაა შეტანილი.

ყველა ლექციის თემაზე, ალბათ, ვერ შევჩერდებით. მაგრამ ზოგიერთზე ზოგადად და ერთი სიტყვით უნდა გავამახვილო ყურადღება. განვიხილოთ I ლექციის შინაარსი. ლექტორი სტუდენტებს ორი საათის განმავლობაში შემდეგ საკითხებს აცნობს: საგნის მიზნები და ამოცანები. კულტურის დინამიკის თანამედროვე პრობლემები კულტურულ და სოციალურ ანთროპოლოგიაში. კავკასია: კულტურათა ერთობა და მრავალფეროვნება. ხელისუფლების ბუნება ადამიანის „ბუნებაში“. როგორ წარმოიქმნა კაცობრიობა; ეთნოგენეზი; სოციალური და პოლიტიკური ორგანიზაცია; მატერიალური და სულიერი კულტურა; რელიგია. ესაა სრული ქაოსი. რომელი საკითხის განხილვა უნდა მოასწოროს ლექტორმა 2 საათის განმავლობაში? ამ ლექციაში საერთოდ არ უნდა იყოს კაცობრიობის წარმოქმნის პრობლემა და ეთნოგენეზი. ეს ორი საკითხი ანთროპოლოგიას საერთოდ არ აინტერესებს და ვერც ერთ ანთროპოლოგიურ ნაშრომში ამ პრობლემებს ვერ შეხვდებით. როგორ უნდა გადააბას კაცობრიობის წარმოქმნისა და ეთნოგენეზის პრობლემებს სოციალური და პოლიტიკური ორგანიზაციის საკითხები? ამავე ლექციაში ლექტორი მატერიალური და სულიერი კულტურის საკითხებსაც ეხება და რელიგიასაც. ამ ლექციას მითითებული აქვს ისეთი ლიტერატურა, რომელიც არ უნდა იყოს მითითებული. ეს ეხება არა მხოლოდ ლიტერატურის ძირითად ჩამონათვალში დასახელებულ ზ. კიკნაძისა და ე. კოდუას ნაშრომებს, არამედ სხვებსაც, დამხმარე ლიტერატურის ჩამონათვალში მითითებულ სუნისა და ტიშკოვის ნაშრომებს, აგრეთვე ქ. პავლიაშვილის, გ. ლორთქიფანიძისა და ნ. ჩიქოვანის წიგნებს. რომელ თემას შეესაბამება ეს წიგნები, აუხსნელია. პირველ წიგნს ჰქვია „საეკლესიო გლობალიზაციის ისტორია კავკასიაში“, მეორე წიგნს კი – „ქართული კულტურის ისტორია“. კაცობრიობის წარმოქმნისა და ეთნოგენეზის პროცესები თუ რა ლიტერატურით უნდა შეისწავლონ სტუდენტებმა, გაუგე-

ბარია.

II ლექცია: „სტრუქტურული ანთროპოლოგიური ანალიზი. პრიმორდიალისტური, კონსტრუქტივისტული და კომპარატიული მიდგომები. „დიფუზიონიზმის“ და „ავტონომიზმის“ შეხამების პრობლემები. მოხსენებები: 1. ძირითადი ცნებები: ერი, სახელმწიფო, ერი-სახელმწიფო. 2. ეთნოსი – მითი თუ რეალობა.“ რა შუაშია სტრუქტურული ანთროპოლოგიური ანალიზი, როდესაც კვიციანი სტუდენტებს კავკასიის კულტურულ და სოციალურ ანთროპოლოგიას ასწავლის? რა კავშირშია ერის პრობლემა სტრუქტურული ანთროპოლოგიის პრობლემებთან? ვინმემ შეისწავლა კავკასია სტრუქტურული ანთროპოლოგიის თვალსაზრისით? მე-2 ლექციასთან მითითებული ლიტერატურაც შეუსაბამოა. ლ. პატარიძის სტატია ქართულ ენაში ტერმინს „ერი“ ეხება, ზ. დავითაშვილის წიგნი – ნაციონალიზმისა და გლობალიზაციის პრობლემებს, თ. ფუტყარაძის წიგნი – პოლიეთნიკურ რეგიონებში ეთნოკულტურის პროცესებს. ანთროპოლოგიაში „დიფუზიონიზმი“ რა ლიტერატურით უნდა შეისწავლოს სტუდენტმა? ამავე ლექციის გასწვრივ მითითებულია ცნობილი რუსი ფიზიკური ანთროპოლოგის – ვ. ალექსეევის წიგნი „ეთნოგენეზი“. რა შუაშია აქ ეს წიგნი. თანაც ეს წიგნი იმდენად სპეციფიკურია, რომ ამ მონოგრაფიის შესწავლა სტუდენტს გაუძნელდება, თავსა და ბოლოს ვერ გაუგებს, ან რა კავშირშია ეს წიგნი კავკასიის კულტურულ და სოციალურ ანთროპოლოგიასთან, ისე, საინტერესოა, სტუდენტი წინასწარ ძირითად და დამხმარე ლიტერატურას რომ მოიმარაგებს და შემდეგ თითოეული ლექციის პირდაპირ კიდევ საკმაოდ ბევრ ლიტერატურას აღმოაჩენს, რა ხასიათზე დადგება?

III ლექცია: „სამეურნეო კულტურის კონცეფცია: სამეურნეო კულტურის დახასიათება საზოგადოებაში: საყოფაცხოვრებო, მენტალური და საყოფაქცევო ასპექტები. ანთროპოლოგიური ზეწოლა ლანდშაფტზე და სოციალური ევოლუციის პრობლემა.“ ამ ლექციით მთავრდება ჯ. კვიციანისეული ანთროპოლოგიის ზოგადი პრობლემების შესწავლა და აქაც ერთმანეთშია არეული სხვადასხვა ერთმანეთთან დაუკავშირებელი საკითხი. ლექტორი ლევისტროსისა და კუბელის წიგნებს რომ იცნობდეს, სავარაუდოდ, არც ერთს არ მიუთითებდა.

IV ლექციიდან ლექტორი უკვე კავკასიის ძირითადი ეთნოსების ეთნოლოგიურ დახასიათებაზე გადადის; აი, ეს საკითხები: „კავკასიის ძირითად ეთნოსთა დახასიათება. ადამიანის სოციოკულტურულ და ეკოლოგიურ გარე-

მოსთან ადაპტაციის პრობლემები კავკასიაში. ადილები; ბალყარ-ყარაჩაელები; ოსები; ვაინახები: ეთნოგენეზი და ეთნოკულტურული ურთიერთობები.“ ხაზგასმით ვადასტურებ, რომ ანთროპოლოგია ეთნოსებს არ სწავლობს. სწორედ ეს განასხვავებს მას ეთნოლოგიისაგან. ბოროტებაა ამ სალექციო თემის გასწვრივ ბ. კალოევის წიგნის დასახელება.

VI ლექციაზე ლექტორი სტუდენტებს შეასწავლის საკითხებს: „ქართველები; აზერბაიჯანელები; სომხები: ეთნოგენეზი და ეთნოკულტურული ურთიერთობები.“ აქ არ უნდა იყოს მითითებული გაჩევისა და შწირელმანის წიგნები. საერთოდ, ქართველთა სიძულვილით დაწერილი შწირელმანის წიგნი ანტიქართული და არასამეცნიეროა. ამ წიგნში ეს ავტორი ცდილობს დაამტკიცოს, რომ ქართველები კოლხეთის თავდაპირველი მკვიდრნი არ იყვნენ, რომ კოლხური კულტურა აფხაზთა კუთვნილებაა. ასეთი „მარგალიტები“ უნდა შევთავაზოთ ჩვენს სტუდენტებს? ქართველთა ეთნოგენეზზე თუ ესაუბრება ლექტორი სტუდენტებს, ამ პრობლემაზე საჭირო არ იყო ლიტერატურის მითითება? აქ, პირველ რიგში, გ. მელიქიშვილის ნაშრომი უნდა დაესახელებინა და ჩვენი წიგნი „ქართველთა ეთნოგენეზისა და ეთნიკური ისტორიის პრობლემები“. VIII ლექციაში კავკასიელი ხალხების ადათობრივ სამართალთან ერთად ჯ. კეციაიანი შეასწავლის საკითხს – „ეთნიკური დინამიკა თანამედროვე სამხრეთ კავკასიაში“. ამ ლექციის ირგვლივ მითითებული ვერც ერთი ლიტერატურით აღნიშნულ საკითხს სტუდენტები ვერ შეისწავლიან. აღარ ჩამოვთვლი იმ მრავალრიცხოვან საკითხებს, რომლებიც IX ლექციაშია თავმოყრილი. გაურკვეველია რატომღა ამ ლექციის გასწვრივ შემდეგი ლიტერატურა: შ. მალაშხია, კონფლიქტები. პროგნოზირება; ზ. დავითაშვილი, ნაციონალიზმი და გლობალიზაცია; ა. თოთაძე, ოსები საქართველოში: მითი თუ რეალობა; გ. ნოდია, კონფლიქტი აფხაზეთში – მიზეზები და გააზრება. მთლად გაუგებარია მ. ბლიევის წიგნის მითითება, რომელიც სიყალბეებითა და ქართველთა სიძულვილითაა დაწერილი. ამ წიგნით ის უნდა ასწავლოს ქართველ სტუდენტებს, რომ ვახტანგ გორგასალი ჩრდილოეთ კავკასიაში კი არა და სამხრეთ ოსეთში შეებრძოლა ოს-ბაყათარს? X ლექციის თემა ძირითადი კონფესიები კავკასიაში და კიდევ სხვა მისთანები ნ. ნათაძის წიგნით „ერი და ეროვნული კულტურა“ უნდა ისწავლონ? XI ლექციასთან რა შუაშია მ. გონიკიშვილის, ა. სონდულაშვილის წიგნები. XIII ლექციასთან სრულ შეუსაბამობაშია ა. ტერ-სარქისიანცის წიგნი „სომხები“.

მოვითხოვ, ეს და, ალბათ, სხვა სილაბუსიც სერიოზულ მეცნიერთაგან

დაკომპლექტებული კომისიის შეისწავლის საგნად იქცეს.

აქვე ერთი ჩანართი უნდა გავაკეთო. კავკასიოლოგიის მიმართულების ისტორიის მოდულის ყველა სილაბუსი შემოწმებას მოითხოვს. ამის საფუძველს მაძლევს სულ ახლახან დაბეჭდილი წიგნი „კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია“, რომლის ავტორიც გახლავთ მოწვეული ლექტორი ს. ზედელაშვილი. ამ წიგნით კავკასიის ისტორიული გეოგრაფიის შესწავლა ბოროტებაა (სრული ამ სიტყვის მნიშვნელობით!). ს. ზედელაშვილს, რომელიც კავკასიოლოგიის მიმართულების ხელმძღვანელის, ც. ბარამიძის მეუღლეა და საკანდიდატო დისერტაცია ჯ. კვიციანის ხელმძღვანელობით აქვს დაცული, საერთოდ არავითარი ცოდნა არა აქვს კავკასიის ისტორიაში და, მით უმეტეს, ისტორიულ გეოგრაფიაში. მან, საერთოდ, ისიც კი არ იცის, რას შეისწავლის ისტორიული გეოგრაფია. სათანადო კომისიას ამის გარკვევა არ გაუჭირდება.

ახლა კავკასიოლოგიის მიმართულების სტუდენტებისათვის კავკასიის ეთნოლოგიის სწავლების შესახებ. ეთნოლოგიის საბაკალავრო პროგრამის საგანი „კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგია“, რომელსაც მე კვითხულობდი და კვითხულობ, უნივერსიტეტში არსებული წესის თანახმად, გადატანილი იყო კავკასიოლოგიის საბაკალავრო პროგრამაში ასევე სავალდებულო საგნად. მაგრამ რატომღაც ამ პროგრამის ხელმძღვანელს, ც. ბარამიძეს, ჩემი პერსონა აღარ მოეწონა და მისი წაკითხვა შესთავაზა ჩემს კოლეგას გ. გოცირიძეს. გ. გოცირიძემ უარი განაცხადა და ფაქულტეტზეც აუხსნეს, რომ ასეთი რამის გაკეთება არ შეიძლება, უნივერსიტეტს არა აქვს იმის ფუფუნება, რომ ერთი საგანი ორმა პროფესორმა წაკითხოს. ც. ბარამიძემ კი საერთოდ ამოიღო საბაკალავრო პროგრამიდან „კავკასიის ხალხთა ეთნოლოგია“. ამის შემდეგ, მომავალი კავკასიოლოგები კავკასიის ეთნოლოგიის ცოდნის გარეშე რომ არ დარჩენილიყვნენ, დისციპლინა სამაგისტრო პროგრამაში გადაიტანეს, ოღონდ სახელი „მეუფეთეს“ და მას „კავკასიის კულტურული (სოციალური) ანთროპოლოგია“ დაარქვეს და მისი წაკითხვა ჯ. კვიციანმა იკისრა. უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობის საყურადღებოდ ვაცხადებთ, რომ ჯ. კვიციანს საერთოდ არავითარი ცოდნა არ აქვს კავკასიის ეთნოლოგიისა და, თუგინდ, კავკასიის კულტურული და სოციალური ანთროპოლოგიის შესახებ.

კავკასიოლოგის სპეციალობის სტუდენტებს ასევე ეკითხებოდათ „აფხაზთა ეთნოლოგია“, რომელსაც მოწვეული ლექტორი, აფხაზეთის ეთნოლოგიის ერთადერთი სპეციალისტი ს. ბახია-ოქრუაშვილი კითხულობდა (მან აფ-

ხაზთა ეთნოლოგიის შესანიშნავი სახელმძღვანელოც დაწერა). კვლავ ვადასტურებ, რომ ქალბატონ სალომეს იმიტომ აღარ მისცეს აღნიშნული კურსის წაკითხვის საშუალება, რომ ის ცნობილი მეცნიერის, თეიმურაზ გვანცელაძის, რეკომენდაციით იყო მიწვეული.

ჯ. კვიციანი ძალიან გაუწაყვინებია იმ ფაქტს, რომ მას როგორც ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის უმცროს მეცნიერ-თანამშრომლად მოვიხსენიებ. ეს, თურმე, ჩემი გამიზნული სიცრუეა. ეტყობა, უმცროსი-მეცნიერი თანამშრომლის თანამდებობა მისთვის, როგორც ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორისა და პროფესორისათვის, ძალიან შეურაცხმყოფელი აღმოჩნდა. სამეცნიერო ინსტიტუტებში მეცნიერ-თანამშრომლისა და უმცროსი მეცნიერი თანამშრომლის თანამდებობები ერთმანეთის ფარდი იყო – მეცნიერის მესამე პოზიცია ხან ერთი სახელით იყო ნომეკლატურაში შეტანილი და ხან მეორეთი. ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტში მეორე კონკურსის დროს, 2009 წელს, ჯ. კვიციანს, როგორც უკვე უნივერსიტეტის სრულ პროფესორს, სურვილი გაუჩნდა მთავარი მეცნიერი-თანამშრომლის თანამდებობა დაეკავებინა. მისი განცხადებით, უხერხული იყო პროფესორისათვის რაღვით დაბალ პოზიციაზე ყოფნა. კავკასიის ეთნოლოგიის განყოფილებაში ორი მთავარი მეცნიერ-თანამშრომლის ადგილზე სათანადო კვალიფიკაციის ეთნოლოგები მუშაობდნენ. რა თქმა უნდა, ჩემგან პასუხი მიიღო, რომ მხარს არ დავუჭერდი. ამის შემდეგ ვიფიქრე, რომ მისთვის უხერხულ მესამე პოზიციის დაკავებაზე უარს იტყოდა, მაგრამ ნურას უკაცრავად, მან კონკურსში მიიღო მონაწილეობა და ისტორიის ინსტიტუტის დირექტორმა და მისი მეგობრებით დაკომპლექტებულმა კომისიამ არა ახალგაზრდა მომავალ პერსპექტიულ მკვლევრებს დაუჭირა მხარი, არამედ ადამიანს, რომლისთვისაც უხერხული იყო მესამე საფეხურზე ყოფნა.

კიდევ ერთი ციტატა: „ეთნოლოგი რ. თოფჩიშვილი, რომელიც არღვევს პროფესიული ეთიკის ნორმებს და თავს უფლებას აძლევს აკადემიურ წრეში, კერძოდ, თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სამეცნიერო სესიაზე (2011 წ.) საჯაროდ მოიხსენიოს მეზობელი ჩრდილოკავკასიელები დაბალი კულტურის, ცივილიზაციის არმქონე „ფაფახიან ხალხებად“ და განაცხადოს, რომ პირადად მას „ერთ კულტურულ სივრცეში მათთან ერთად თავის მოაზრება დამაკნინებლად მიაჩნია“ (არიან მისი ამ გამონათქვამების მოწმე პროფესორ-მასწავლებლები), რამდენად არის გამართლებული პრეტენზიებს უყენებდეს კოლეგებს მორალსა და სამეცნიერო კეთილსინდისიერებაზე? მისი

აზრით, ჩერქეზები (ყაბარდოელები, ადიღეელები) თურმე პურის კულტურასაც კი არ იცნობდნენ და რუსებისაგან უსესხებიათ იგი (მითითებული აქვს ჩემი წიგნის სათანადო გვერდი – რ. თ.), თურმე კავკასიელ ხალხებს უფრო მეტი განსხვავებული ჰქონდათ, ვიდრე საერთო, ჩრდილოეთკავკასიელების კულტურა ცივილიზაციაში ვერ გადაიზარდა“. აქ რამდენიმე საკითხია ჯ. კვიციანის მიერ წამოწეული და იძულებული ვარ, ვუპასუხო. მაგრამ სანამ ვუპასუხებ, ამ პერსონამ, თავის დროზე ცილი დამწამა, რომ მე თითქოს კავკასიის ხალხებს სტუმრებად და მასპინძლებად ვყოფ. ეს პროფესიული ეთიკის ნორმების დარღვევა არ იყო? ასეთი ფაშისტური იდეების მოწერის გამო პროფესიული ეთიკის დარღვევაში უნდა დამედანაშაულებინა! თურმე, მე ისიც კი დავეწერე, რომ მართო ქართველები არიან ერთადერთი ხალხი კავკასიური წარმომავლობის (დაწვრილებით იხილეთ ჩემი წიგნი „მითი კავკასიური ცივილიზაციის შესახებ“).

ჯ. კვიციანი ხაზს უსვამს, რომ ჩრდილოეთ კავკასიელებს მე დაბალი კულტურის ხალხებად მოვიხსენიებ. მაღლობა ღმერთს, არ დაწერა, რომ ჩრდილოეთ კავკასიელებს მე უკულტურო ხალხებად მოვიხსენიებ. დიახ, ის და მისი კავკასიოლოგი კოლეგები უნივერსიტეტში ავრცელებდნენ ასეთ ჭორებს და ზემოთ დასახელებული ჩემი წიგნის 29-ე გვერდს ასახელებდნენ. მაგრამ, როცა ყველასაგან პასუხი მიიღეს, რომ რ. თოფჩიშვილს წიგნში ასეთი რამ უწერია, ახლა შეარბილეს თავიანთ ცილისწამება და „დაბალი კულტურით“ დაკმაყოფილდნენ. საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ უკულტურო ხალხი არ არსებობს, მაგრამ ისიც ცნობილია, რომ სხვადასხვა ხალხმა კულტურის სხვადასხვა დონეს მიაღწია. დიახ, ჩრდილოეთ კავკასიელი ხალხების კულტურა ქართულ კულტურასთან შედარებით დაბალ დონეზე იდგა. ყველაფერი სათვალავითაა. ჩემს წიგნში საამისო მასალა დიდი რაოდენობით მაქვს მოყვანილი და დაინტერესებულთ ყველა არგუმენტი მასში შეუძლიათ მონახონ. მხოლოდ ერთ რამეს აღვნიშნავ: V საუკუნიდან დამწერლობის მქონე ხალხისა და უდამწერლობო ხალხების კულტურა ერთი დონის იყო? ამასთან დაკავშირებით მე ხმამაღლა განვაცხადე: ვინც ერთ სიბრტყეზე აყენებს ჩრდილოეთ კავკასიელი ხალხებისა და ქართველების კულტურას, ის აკნინებს ქართულ კულტურას. დღესაც ამ აზრზე ვარ და არც არასდროს არ შევიცვლი ამ შეხედულებას და ეს შეხედულება ჩამოყალიბებული მაქვს კულტურის ყველა ელემენტის ერთმანეთთან შედარებით, განსხვავებული სოციალური ვითარებითა და პოლიტიკური ისტორიით. ამის შემდეგ გამოვიდე

და ვიჩივლო, დასაჯეთ ჯ. კვიციანი და მისი მიმდევარი კავკასიოლოგები, რომლებიც ქართულ კულტურას ჩრდილოეთ კავკასიელი ხალხების კულტურის ღონეზე აყენებენ? დარწმუნებული ვარ, რომ ვინც ჩრდილოეთ კავკასიელთა და ქართველთა კულტურას ათანაბრებს, ის ქართული კულტურის უცოდინარი და დამაჰინებელია. ყოველივე ამას ისლა შემძლია დავამატო, რომ ამ იდეების დამწერგავნი ვილაცის შეკვეთას ზომ არ ასრულებენ ქვეყნის გარედან? ვერასდროს ვერ წარმოვიდგენ ქართველებსა და ჩრდილოეთ კავკასიელებს ერთი ცივილიზაციის წარმომადგენლებად. მე, როგორც მეცნიერს, ამის დაწერის უფლება მქონდა; ცივილიზაციას თავისი ნიშნები აქვს და ჩრდილოეთკავკასიელ ხალხებს ცივილიზაციის არც ერთი ნიშანი არ გააჩნდათ. ამის გამოა, რომ ჯ. კვიციანი და მისი კავკასიოლოგი კოლეგები ყალფზე შედგნენ და რ. თოფჩიშვილი კავკასიელებისა და კავკასიოლოგების მოძულებად გამოაცხადეს.

„ფაფახიანი ხალხის“ შესახებ. ფაფახიანობა თუ მითქვამს, ეს ხალხების შეურაცხყოფის კონექსტში არ ყოფილა ნათქვამი. ყოველთვის იმას აღვნიშნავდი, რომ ფაფახი ქართველი ხალხის კულტურის ელემენტი არაა. ჩვენთან ამ თავსაბურავს მხოლოდ მთიელი მეცხვარეები ატარებდნენ. სამწუხაროდ, ბოლო დროს ფაფახი ქართველებმა რატომღაც ქართველობის სიმბოლოდ გამოაცხადეს.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ეთნოლოგიის მიზანი ეთნოსთა კულტურების შედარებაა. დიახ, მე დავწერე, რომ ადილელები (ყაბარდოელები და ჩერქეზები) პურის კულტურას არ იცნობდნენ და როდესაც ამას ვწერდი, წყაროებს ვეყრდნობოდი და არა ჰაიჰარად ნათქვამ სიტყვებს. ჯ. კვიციანს ჰგონია, რომ ამით ჩრდილოეთ კავკასიელებს მიზანმიმართულად უკულტურო ხალხად ვაცხადებ. თუ რამე არ იცი, სათანადო ლიტერატურაში ზომ მაინც უნდა ჩაიხედო. ასეთი კი უხვად არსებობს. ამის შემდეგ მას უკვირს, როდესაც ვწერ, რომ ჯ. კვიციანს კავკასიის შესახებ სრულყოფილი ცოდნა არ აქვს. მას და მის დამცველ კავკასიოლოგ ენათმეცნიერებს მოგახსენებ, რომ მეცნიერთა მიერ მიწათმოქმედების ოთხი ფორმაა გამოყოფილი; ესენია: პრიმიტიული მიწათმოქმედება, ექსტენსიური მიწათმოქმედება, გარდამავალი მიწათმოქმედება და ინტენსიური მიწათმოქმედება. ადილეური ტომების მიწათმოქმედება პრიმიტიული იყო. რატომ? – იმიტომ, რომ მათ მიწის განოყიერება არ იცოდნენ, ამიტომაც ნიადაგის გამოფიტვის შემდეგ ისინი დასახლებულ პუნქტს ადგილს უცვლიდნენ. ამის შესახებ საკმაოდ ბევრი ცნობა აქვთ შე-

მონახული ევროპელ ავტორებს. ამიტომაცაა, რომ, ვინც ქართველთა და ჩრდილოეთ კავკასიელთა სამიწათმოქმედო კულტურას იცნობს, ვერასდროს ვერ დაიჯერებს, რომ ქართველები და ჩვენი ჩრდილოეთით მცხოვრები ეთნოსები ერთი ცივილიზაციის შემქმნელნი იყვნენ. მეცნიერება მხოლოდ და მხოლოდ ფაქტებს ეყრდნობა. კავკასიის „ყოვლისმცოდნე“ უნდა იცოდეს ყველა ფაქტი კავკასიის შესახებ და დასკვნები ისე უნდა გააკეთოს, ისე ისაუბროს ე. წ. კავკასიური ცივილიზაციის შესახებ. მე ნამდვილად დავწერე, რომ „სამხრეთ კავკასიელებისათვის თუ ძირითად საკვებს პური წარმოადგენდა, ჩრდილოეთ კავკასიელებისათვის – არა. ყაბარდოელებმა/ადიგეელებმა პურის კულტურა არ იცოდნენ. ის რუსებისაგან შეითვისეს. მათი ძირითადი საჭმელი იყო „პასტა“ – ფეტვის (ლომის) უმარილო სქელი ფაფა. გაციებულ სქელ ფაფას ნაჭრებად შეექცეოდნენ. ცნობილია, რომ საკვები და, რა თქმა უნდა, სასმელიც, წარმოადგენს ეთნიკური სტერეოტიპის მნიშვნელოვან შემადგენელ ნაწილს და მკაცრადაა დაკავშირებული ეთნოსის მეურნეობასა და, შესაბამისად, მისი ბინადრობის გარემოსთან. კულტურის ამ სფეროშიც განსხვავება აშკარაა.“ იძულებული ვარ, ჩემი დაბეჭდილი ნაშრომიდან კვლავ ამონარიდი მოვიყვანო: „ჩრდილოეთ კავკასიის მთიანი ბუნებრივ-გეოგრაფიული გარემო მიწათმოქმედების ფართოდ განვითარების საშუალებას არ იძლეოდა. ამიტომ მეურნეობის სფეროში პრიმატი მეცხოველეობას ჰქონდა. ყაბარდოში წამყვანი დარგი მეცხენეობა გახლდათ. გვიან შუა საუკუნეებში ჩრდილოეთ კავკასიის ზოგიერთმა ხალხმა საერთოდ უარი თქვა მიწათმოქმედებაზე, რადგან ძირითად შემოსავალს თარეშები აძლევდა. მაგალითად შეიძლება ხუნძები დავასახელოთ. XVIII საუკუნის ბოლოსა და XIX საუკუნის პირველი ნახევრის ჩერქეზების შესახებ ერთ-ერთი ისტორიკოსი წერდა: „*ჩერქეზებს არავითარ ჩემთხვევაში არ შეიძლება მიწათმოქმედი ხალხი ეუწოდოთ. ისინი ხელებს ომისათვის უფრო ხილდებიან*“. ნ. დუბროვინი მათ მთავარ სიმდიდრედ ცხენების ძალიან ღიდ ჯოგებსა და ცხვრის ფარებს თვლიდა. იტალიელი კ. გლაგანი კი ხაზს უსვამდა, რომ დასავლეთ ადიგეელები „*საჭმელად ბევრ ხორცს და ცოტა პურს გამოიყენებენ, რომელსაც ფეტვის ფქვილისაგან აცხობენ*“. 1821 წელს ჩრდილოეთ კავკასიაში იმყოფებოდა შოტლანდიელი მოგზაური რობერტ ლაიელი, რომელიც აღნიშნავდა, რომ „*კავკასიის მთიელ ტომებს ძალიან ბევრი საერთო აქვთ და ცდილობენ გააგრძელონ ცხოვრების ის გზა, რომელსაც მათი წინაპრები მისდევდნენ. მიწათმოქმედებას მისდევენ მცირედ. მათი ძირითადი საქმიანობა ნადირობა, მესაქონლეობა და ძარცვაა*“.

ყაბარდოელებში მიწათმოქმედებას ინტესიური ხასიათი არ ჰქონია. ყაბარდოელი კაბაკების (დასახლებების) ხშირი ადგილმონაცვლეობის მიზეზი მიწების გამოფიტვაც იყო. ევლია ჩელების სიტყვებით, დასავლეთ ადიღეელები ხშირად გადადიოდნენ ერთი ადგილიდან მეორეზე და „ამის გამო ჩერქეზთა ამ ქვეყანაში არაა არც ბაღები, არც ვენახები და არც მუდმივი საცხოვრებლები“. მოყვანილი საისტორიო და ეთნოგრაფიული მასალა ცხადყოფს, თუ რაოდენ განსხვავდებოდა ერთმანეთისაგან სამხრეთკავკასიური და ჩრდილოეთ კავკასიური მეურნეობის ფორმები. ეს სხვაობაც არ იძლევა იმის საფუძველს, რომ ისინი ერთიანი კავკასიური ცივილიზაციის წარმომადგენლებად მივიჩნიოთ.“ „პასტის“ ჭამა თუ უკულტურობის გამოხატულება იყო, ნამდვილად არ ვიცოდი. პურს არც კოლხეთის დაბლობზე მცხოვრები ქართველები ჭამდნენ და მათი საკვები ძირითადად ფეტვის (ლომის) ფაფა იყო. იმიტომ კი არა, რომ მათ ხორბლის კულტურის არსებობა არ იცოდნენ, არამედ იმიტომ, რომ ბუნებრივ-გეოგრაფიული გარემო და კლიმატი ამის საშუალებას არ აძლევდა. იქნებ ჟან შარდენის „მოგზაურობაში“ ჩაგვეხედო: „ჩერქეზები, მეგრელები, თურქეთის მოხარკე ქართველები, აფხაზები, კავკასიის მცხოვრებლები, ყველა ისინი ვინც შავი ზღვის სანაპიროზე მეოტიდის ჭაობის სრუტიდან ტრაპიზონამდე ცხოვრობენ, მხოლოდ და მხოლოდ ამ ფაფით იკვებებიან; ეს არის მათი პური, სხვა მათ არ გააჩნიათ რა“ (გვ. 112). „გარდა ლომისა, სამეგრელოში მოჰყავთ დიდი რაოდენობით ფეტვი, უფრო ნაკლებად ბრინჯი, ხორბალი და ქერი ძალიან მცირე რაოდენობით. ხორბლის პურს მხოლოდ შეძლებულები ჭამენ, როგორც დელიკატესს, მდაბიო ხალხმა მისი გემოც კი არ იცის“ (გვ. 113). სხვათა შორის, ცნობილია, რომ ვენეციელთა ძირითადი საკვებიც „პასტა“ იყო.

ღიახ, დღესაც ვადასტურებ, რომ ჩრდილოეთ კავკასიელ ხალხებს ქართველთაგან უფრო მეტი განმასხვავებელი ჰქონდათ, ვიდრე საერთო. ამიტომაცაა რომ ქართველები არ არიან ამ ე. წ. კავკასიური ცივილიზაციის ნაწილნი. მეცნიერებაში დიქტატის დრო დიდი ხანია, წავიდა. მე ჩემი მეცნიერი ხელმძღვანელები ცეკადან წამოსული იდეების დასაფუძვლებას კი არ მოხოვდნენ, არამედ ფაქტების ანალიზს. ამიტომაცაა, რომ ამ დიქტატს ჩვეულ ქართველ კავკასიოლოგთა ერთ ნაწილს ვერ წარმოუდგენია და ვერ აუტანია განსხვავებული სამეცნიერო აზრი, რადგან თავიანთი კეთილდღეობა იაფფასიან ახირებებზე აქვთ აგებული. სამეცნიერო არგუმენტების არმქონე ზოგიერთი მეცნიერი ცილისწამებას მიმართავს. ასეთი ცილისწამებელი გახლავთ კავკა-

სიოლოგებისა და პირადად ჯ. კვიციანის „მოდღარი“ ც. ბარამიძე. მისი სიტყვით, „რ. თოფჩიშვილი უნივერსიტეტში ცნობილია ანტიკავკასიური და ანტიკავკასიოლოგიური საქმიანობით.“ კავკასიის ისტორიისა და ეთნოლოგიის საკითხებში განსხვავებული სამეცნიერო შეხედულება თურმე ანტიკავკასიოლობასა და ანტიკავკასიოლოგიურ საქმიანობას ნიშნავს. რას ვიზამთ, აქამდე ღაღიდა ჩვენი მეცნიერება! მოვითხოვო ეთიკის კომისიისაგან ც. ბარამიძის დასჯა? არ მაინტერესებს ბარამიძისა და მის მსგავსად „მოაზროვნე“ პერსონებს ჩემზე რა შეხედულება აქვთ. სამეცნიერო კამათი მე მხოლოდ მეცნიერებთან შემიძლია და არა ისეთ პიროვნებებთან, რომლებსაც აკვიატებული აზრები აქვთ.

კავკასოლოგების ლიდერად მოვლენილი ენათმეცნიერები თავს უფლებას აძლევენ, შეიჭრან სხვა მეცნიერების, ამ შემთხვევაში საისტორიო და ეთნოლოგიური მეცნიერებების, სფეროში. ც. ბარამიძე იმასაც წერს, რომ ჩემი „რჩეული გიორგი ჟუჟუნაშვილი არანაირი საქმიანობით არ გამოირჩევა (თუ არ ჩავთვლით მის მიერ ფაკულტეტის მატერიალურად მომარაგებას). მისი ნაშრომები არ შეესაბამება კავკასიოლოგიის კომპენტენტაციას, კონცეპტუალურად კი ის ვალდებული იქნება შეასრულოს და გაატაროს იგივე ხაზი, რასაც მისი გულშემატკივარი და გულშემატკივარის გულშემატკივრები ატარებენ. ეს ყოველივე შეუსაბამოა კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის სასწავლო-სამეცნიერო კონცეფციასთან, რომელიც ეფუძნება ივ. ჯავახიშვილისა და არნ. ჩიქობავას, მთლიანად ქართული კავკასიოლოგიური სკოლის სამეცნიერო მემკვიდრეობას, რომელიც, სამწუხაროდ, პროფესორმა თოფჩიშვილმა ისტორიის სანაკვეზე მოისროლა (იხ. საქართველოს ისტორიის ინსტიტუტის შრომები, ტ. 6, გვ. 60).“ ამ სტრიქონების ნებისმიერ წამკითხველს ის აუცილებლად XX საუკუნის 30-იან წლებში დაწერილი ეგონება. ის კი ღღესაა დაწერილი. მე ვეკითხები ამ სტრიქონების დამწერსა და მის აპოლოგეტ ენათმეცნიერ კავკასიოლოგებს: თქვენი მეცნიერება XX საუკუნის 30-იანი წლების შემდეგ წინ აღარ წასულა? ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში მეცნიერული მიგნებები აბსოლუტური ჭეშმარიტება არაა. რა კომპენტენტებიზეა საუბარი. ვინ მოგცათ თქვენ უფლება მეცნიერ-ისტორიკოსთა კომპენტენტებზე ისაუბროთ? თქვენი კონცეფცია, როგორც ჩანს, კავკასიურ ცივილიზაციაში ქართველთა შეყვანით შემოიფარგლება, რასაც კავკასიოლოგ ენათმეცნიერთა ერთი ჯგუფისა და ორიოდ ისტორიკოსის გარდა, სხვა არავინ არ იზიარებს. სირცხვილია, ღღეს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორები

რალაც ხაზების გატარებაზე საუბრობდნენ. რა არის კავკასიოლოგიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტის კონცეფცია? ის, რომ კავკასიური ენების ოჯახს კავკასიური ცივილიზაცია შეესაბამება? ესაა მეცნიერება? რა მოისროლა როლანდ თოფჩიშვილმა ისტორიის სანაგვეზე? ივანე ჯავახიშვილის პატივისცემას მე მასწავლით? რა მესაქმება ქართული კავკასიოლოგიური სკოლის სამეცნიერო მემკვიდრეობასთან, რომლის ისტორიის სანაგვეზე მოსროლას მაბრალევენ? კავკასიელებისა და კავკასიოლოგთა სიძულვილს მაბრალევენ. ამაზე მეტი ცილისწამება შეიძლება? კავკასიოლოგთა თანამედროვე თვითმარქვია „ლიდერი“ ანტიკავკასიურ და ანტიკავკასიოლოგიურ საქმიანობას მაბრალეbs. გავიქცე დისციპლინურ კომისიაში ან სასამართლოში? განსხვავებული სამეცნიერო შეხედულება ანტიკავკასიური და ანტიკავკასიოლოგიური საქმიანობაა? რა აქვს ამას საერთო XXI საუკუნის მეცნიერებასთან? ამის დასადასტურებლად როდესაც ჩემი ნაშრომის დასკვნით მე-60 გვერდს უთითებენ, უმჯობესი არ იყო, მკითხველისათვის ბრჭყალებში მე-60 გვერდი შეეთავაზებინთ? ჩემს სამეცნიერო წერილში მხოლოდ ეთნოგენეზის პროცესზეა საუბარი, რომლის შესახებაც ზოგიერთი კავკასიოლოგი ენათმეცნიერი ავტორიტეტულად საუბრობს, რომ საბოლოოდ გადაწყდა ენათმეცნიერთა გამოკვლევებით ქართველთა ეთნოგენეზის პრობლემა. ჩემს ნაშრომში მხოლოდ ის აღინიშნა, რა არის ეთნოგენეზის პროცესი, რომელი მეციერებების ძალისხმევით წყდება ის და რომ მხოლოდ ამ საკითხზე ლინგვისტური მონაცემებით აპელირება XIX საუკუნის მეცნიერების დონეზე დარჩენას ნიშნავს, რომ ეთნოგენეზი და გლოტოგენეზი ერთი და იგივე მოვლენა არაა. ისიც გარკვევით უნდა აღვნიშნო, რომ, როდესაც მე ამას ვწერ, მსოფლიოში ცნობილ მეცნიერებს ვეყრდნობი, რომელთა ნაშრომები, როგორც ჩანს, ჩემს „კრიტიკოს“ ქალბატონს წაკითხული არა აქვს.

რა მორალური და მეცნიერული უფლება მაქვს „ქართული კავკასიოლოგიური სკოლის სამეცნიერო მემკვიდრეობას“ შევეხო. მე მხოლოდ ჩემს მეცნიერებასთან კავშირში შევეხე მას. ისე, საინტერესოა, „ქართული კავკასიოლოგიურ სკოლაში“ სიახლეები არ იქმნება? მაინცდამაინც 70-80 წლის წინ ჩამოყალიბებული სამეცნიერო შეხედულებების გამეორებაა „ქართული კავკასიოლოგიური სკოლის სამეცნიერო მემკვიდრეობისადმი“ ერთგულება? თუ ეს ასეა, ეს ხომ მეცნიერებაში ბელადომანიის შენარჩუნებას ნიშნავს! დიახ, საბჭოთა მეცნიერებაში ბელადომანია არსებობდა, რაც ითვალისწინებდა ცეკას ბიუროკრატიული სტრუქტურის მეცნიერებაში გადმოტანას. მოგეხსენე-

ბათ, რასაც ცეკას მდივანი იტყოდა, ის აბსოლუტური ჭეშმარიტება იყო და განსხვავებული იდეა, აზრი არავის უნდა ჰქონოდა. იგივე ხაზი საბჭოთა პერიოდში მეცნიერებაში იყო დანერგილი და ამის შედეგი იყო მეცნიერებაში ცეკას ბელადების ანალოგიურად მეცნიერების ბელადების შექმნა. მეცნიერი ბელადების შეხედულებები სამუდამო იყო, სხვებს განსხვავებული სამეცნიერო შეხედულებები არ უნდა განეკუთვნებინათ, მხოლოდ ბელადის იდეები უნდა შეემადგურებინათ, რადგან ესა თუ ის პიროვნება იყო ამა თუ იმ სკოლის ფუძემდებელი. სხვათა შორის, ე. წ. „მეცნიერების სკოლები“ მხოლოდ საბჭოთა მეცნიერებისათვის იყო დამახასიათებელი. საუბრობდნენ ქართული მეცნიერების სკოლაზე, პეტერბურგულ სკოლაზე, მოსკოვურ სკოლაზე, სომხურ სკოლაზე, უკრაინულ სკოლაზე, რომლებიც ბელადის, ლიდერის არსებობას აუცილებლად მოითხოვდა და მათგან განსხვავებული მოსაზრებაც არავის უნდა ჰქონოდა. იმიტომაც დავწერე, რომ ეთნოგენეზის პრობლემასთან მიმართებით, ქართული ენათმეცნიერების მხოლოდ ზოგიერთი წარმომადგენელი XIX საუკუნის მეცნიერების ღონეზეა.

საინტერესოა, რატომ აძლევენ კავკასიოლოგი ენათმეცნიერები უფლებას საისტორიო მეცნიერების სფეროში ჩაერიონ? მას შემდეგ, რაც გ. ჟუჟუნაშვილს საკონკურსო კომისიამ გამარჯვება მიაკუთვნა, არ შეწყდა წერილების წერა უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობის სახელზე თუ სხვა ინსტანციებში, პროცესებში აქტიურად ჰყავდათ ჩართული კავკასიოლოგიის „გულშემატკივარი“ დეპუტატიც. წერილებს აწერინებდნენ გარეშე პიროვნებებსაც. მორალურია თუ არა ასეთი საკითხების განხილვის დროს პროცესში სტუდენტების ჩართვა, რომლებსაც ჯერჯერობით არავითარი კომპენტენცია არა აქვთ. მე ამას მთელი სერიოზულობით ვამბობ, რადგან „უკმაყოფილო“ სტუდენტებში ისეთი სტუდენტებიც შევიცანი, რომლებიც ორ წინადადებას ერთმანეთზე ვერ აბამენ. გ. ჟუჟუნაშვილის მიმართ ასეთი აგრესია იმის გამოა, რომ ის არა პარტიზტორიის სპეციალისტი, არამედ ნამდვილი ისტორიკოსია. როდესაც ენათმეცნიერთა გარკვეული ჯგუფი გ. ჟუჟუნაშვილს ცილს სწამებს, რომ ის რუსისტია და არა კავკასიის ისტორიის სპეციალისტი, ისინი თავიანთ უცოდინარობას ამჟღავნებენ. გ. ჟუჟუნაშვილს არა ერთი და ორი ნაშრომი აქვს გამოქვეყნებული კავკასიის ისტორიაში და ის კავკასიის ისტორიას რუსეთის ისტორიის და საქართველოს ისტორიის პრიზმაში სწავლობს. ზომ არ ავიწყდებათ ვიღაც-ვიღაცებს, რომ უკანასკნელი ორი საუკუნეა კავკასია რუსეთის იმპერიის კოლონია და XVIII-XX საუკუნეების კავკასიის ისტო-

რიის კვლევა რუსეთის ისტორიისაგან მოწყვეტით არ შეიძლება? მიზეზი ახსნაღია, გ. ჟუჟუნაშვილი იმიტომ არ უნდა იყოს კავკასიის ისტორიის პროფესორი, რომ ზოგიერთის დოგმატურ აზროვნებაში არ ჯდება, იმიტომ, რომ ის ზოგიერთივით არ იმეორებს რუსეთის უშიშროების სამსახურების მიერ შემოგდებულ ე. წ. კავკასიის ცივილიზაციის იდეას და შესაძლოა საფრთხეს უქმნიდეს ც. ბარამიძის მეუღლის დაწინაურებას.

უნივერსიტეტი არც კერძო ღუქანია და არც „ქუხნა“. კვლავ ვიმეორებ, ენათმეცნიერთა საქმეა ენათმეცნიერებას მიხედონ და არ შეიჭრან საისტორიო და სხვა ჰუმანიტარული მეცნიერების და მისი ორგანიზაციის პროცესში. ეს იმის ბრალია, რომ 2009 წელს საკონკურსო კომისიამ კავკასიის ისტორიის პროფესორის ვაკანტური თანამდებობის საკითხი ენათმეცნიერთაგან დაკომპლექტებულმა კომისიამ გადაწყვიტა. დიახ, ბატონების თელო უთურგაიძის, მერაბ ჩუხუას, ქალბატონ რუსუდან ჯანაშიას მიმართ ჩემი დიდი პატივისცემის მიუხედავად, მათი გადასაწყვეტი საკითხი არ იყო, ვინ უნდა გამხდარიყო კავკასიის ისტორიის სრული პროფესორი. ესაა კურიოზი! თუ ვინმე არ დამიჯერებს, ჩაიხედოს 2009 წლის საკონკურსო კომისიის სხდომის ოქმებში. ეს არ იყო პროცედურული დარღვევა?

პროცედურული დარღვევა არ იყო, როდესაც 2012 წლის კვალიფიკირებულ ისტორიკოსთაგან დაკომპლექტებულმა საკონკურსო კომისიის აბსოლუტურმა უმრავლესობამ გ. ჟუჟუნაშვილს მიაკუთვნა გამარჯვება და უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობამ და აკადემიურმა საბჭომ არ დაამტკიცა კომისიის გადაწყვეტილება? თუ სხვებთან მიმართებით გამოითანა კომისიამ ობიექტური გადაწყვეტილება, გ. ჟუჟუნაშვილისა და ჯ. კვიციანის კონკურსის ნაწილში შეცდა? ორიოდ ენათმეცნიერის და საეჭვო კომპეტენციის ისტორიკოსის, ს. ზედელაშვილის (რომლის უცოდინრობა ისტორიისა ახლახან დადასტურდა გამოცემული სალექციო კურსით „კავკასიის ისტორიული გეოგრაფია“), წერილების საფუძველზე არ უნდა დაემტკიცებინა აკადემიურ საბჭოს საკონკურსო კომისიის გადაწყვეტილება? უნივერსიტეტში არაფერი იმალება: ყველამ იცის, რომ აკადემიურმა საბჭომ იმიტომ არ დაამტკიცა კომისიის გადაწყვეტილება, რომ საქმეში ერთ-ერთი ცნობილი დეპუტატი ჩაერია. საკონკურსო კომისიას უკან წააღებინეს თავისი გადაწყვეტილება უნივერსიტეტის ადმინისტრაციის ზემოქმედებით, რაც ოქმში დაფიქსირებული აქვს საკონკურსო კომისიის თავმჯდომარეს, ბატონ გონა ჯაფარიძეს და, რაც იმის საფუძველს იძლევა, რომ სასამართლოში აღიდრას საქმე და გ. ჟუჟუნაშვილ-

მა მიიღოს თავისი კუთვნილი ადგილი. 2009 წლის კონკურსში დარღვეული პროცედურული საკითხების გასაჩივრება თუ ვადაგასულია, 2012 წლისა ხომ არაა ვადაგასული?

ზემოთ აღვნიშნე, რომ ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი არც კერძო ღუქანია და არც ვისიმე „ქუხნა“. ეს იმიტომაც ვთქვი, რომ თანამედროვე კავკასიოლოგიის მიმართულების ხელმძღვანელი, რომელიც „ბელადომანიის“ ტრადიციებს აგრძელებს, ასოცირებულ პროფესორს გ. ჟუჟუნაშვილს ლექცებს არ აძლევს. უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობა ამ ფაქტზე რატომ არ რეაგირებს? რა კავკასიოლოგიის სასწავლო-სამეცნიერო ინსტიტუტი უნივერსიტეტში ავტონომიური უფლებებით სარგებლობს? საქმის არსი სულ სხვა რამეა. აღნიშნული ინსტიტუტის ხელმძღვანელს მოწვეული ჰყავს საისტორიო საგნების წასაკითხად მეუღლე სარდიონ ზედელაშვილი. ამ შემთხვევაში კი ოჯახური ინტერესები ფარავს საერთო საუნივერსიტეტო ინტერესებს. საერთოდ, მთელი პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, რომ ს. ზედელაშვილის ცოდნის პატრონი უნივერსიტეტში ლექციებს არ უნდა კითხულობდეს. მისი კომპეტენციის გარკვევა კი კარგად შეიძლება ახლაზან დაბეჭდილი კავკასიის ისტორიული გეოგრაფიის სალექციო კურსით. ს. ზედელაშვილსაც გამოუჩნდებიან დამცველი ენათმეცნიერი კავკასიოლოგები და იმაზე აპელირებას მოახდენენ, რომ მას მსმენელი სტუდენტები ჰყავს, ე. ი. კარგი ლექტორია. მაგრამ უნივერსიტეტში ცნობილია, მის საგნებზე სტუდენტები იმიტომ ეწერებიან, რომ ნიშნებს ადვილად წერს. ეს ეკადრება ივანე ჯავახიშვილის მიერ შექმნილ დიდი ტრადიციების უნივერსიტეტს?

მე მოვითხოვ უნივერსიტეტმა სათანადო კომისია შექმნას და ყველა ეს საკითხი დაწვრილებით შეისწავლოს.

ისევ უნდა დავუბრუნდე განაწყენებულ ჯ. კვიციანს, რომელსაც მე უცოდინარი ვუწოდე. ქვემოთ კიდევ რამდენიმე ფაქტს მოვიყვან და შემდეგ შეიძლება ამ საკითხზე ვიმსჯელოთ ან არ ვიმსჯელოთ. წიგნში „კავკასია და კავკასიელები“, რომელიც სტუდენტებს ძირითად ლიტერატურად აქვთ დასახელებული, ასეთ რამეებს ვკითხულობთ: დიაოხის ქვეყანა დღევანდელი დასავლეთ საქართველოს ტერიტორიაზე მდებარეობდა; „დიდი სომხეთი კასპიის ზღვიდან ეგვიპტემდე იყო გადაჭიმული;“ ოსები კავკასიის უძველესი მკვიდრნი და ყობანური კულტურის მემკვიდრეები არიან; ვახტანგ გორგასლის დაქირავებულ დაცვაში სამასი ოსი მსახურობდა; „ჩვენი წელთაღრიცხვის დასაწყისში რესპუბლიკის ტერიტორიაზე ალანთა ტომები გამოჩნდნენ.“

მაპატიეთ, მაგრამ ასეთ მოაზროვნე ადამიანს მცოდნედ ნამდვილად ვერ მივიჩნევ. ვერ მივიჩნევ მცოდნედ, ვინც გამოიყენებს კომპოზიტს „ჯექეთ-ღვალეთი“, ვინც წერს არა ხალხების, არამედ ქვეყნების ეთნოგენეზისზე, ვისთვისაც იდეალია ისეთი სტრიქონების დამწერი ავტორი (მაგალითად, ვინმე დავილოვიჩი), რომელსაც ნართების ეპოსი და შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“ თანაბარმნიშვნელოვანი ნაწარმოებები ჰგონია და ვინც ქართველთა ეთნოგრაფიულ ჯგუფს ხევსურებს ცალკე ეთნოსად მიიჩნევს და ვინც წერს, რომ ქართველები და თურქულენოვანი ყუბუხები ერთი ხის სხვადასხვა შტოები არიან, ვისაც მიაჩნია, რომ ძურძუკეთი ინგუშებისა და ხუნძების წინაპრების სახელმწიფოებრივ გაერთიანებას წარმოადგენდა, ვინც არ იცის, რა არის ფეოდალიზმი, ვინც პალეოკავკასიური ეთნოკულტურული ერთობის შესახებ წერს, ვინც შუა საუკუნეებში ზოგადკავკასიურ სახელმწიფოს შექმნაზე საუბრობს, ვისაც სტუმარმასპინძლობის ტრადიცია ე. წ. კავკასიური ცივილიზაციის ქვაკუთხედად მიაჩნია, ვისაც ყალბუხები კავკასიელები ჰგონია, ვისაც მიაჩნია, რომ კავკასიაში მცხოვრები ებრაელები სემიტურ-ქამიტურ ენებზე საუბრობდნენ, ვინც ქართულად „ერივანის გუბერნიას“ წერს, ვინც „აბაზების“ ნაცვლად „აბაზინელებს“ წერს, ვისაც მიაჩნია, რომ აჭარა ბათუმის ოლქთან ერთად ართვინის ოლქსაც მოიცავდა, ვისაც მიაჩნია, რომ ნახჩოს ტომები ჩაჩნებად და ინგუშებად XVIII საუკუნეში გაიყვნენ, ვინც წერს, რომ „ადილელები კავკასიის ძირძველი მოსახლეობაა, რომელთა წინაპრები აქ პალეოლითის დროიდან ცხოვრობენ“ (და არ იცის, რომ პალეოლითის დროს ეთნოსები ჯერ კიდევ არ არსებობდნენ), ვინც ქართლის მეფე არმაზის შესახებ წერს, ვინც სომხური აულის არმაზირის შესახებ წერს, ვინც ადილელები ერთ-ერთი ეთნოგრაფიული ჯგუფის – შაფსულების ეთნოგენეზზე საუბრობს, ვინც ასეთი წინადადების წყობას გვთავაზობს: „კავკასიის შესასწავლად დიდი მნიშვნელობა აქვს შუა საუკუნეების ადგილობრივ ავტორთა ნაწარმოებებს, როგორებიც არიან აგათანგელოსი, ეგიშე, მოვსეს ხორენაცი (სომხეთი); ლეონტი მროველი („ქართლის ცხოვრება“), «История страны Агван», და სხვ.“ ვისაც ჰგონია, რომ მცირე კავკასიონი მხოლოდ სომხეთის ტერიტორიაზეა, ვინც გამოიყენებს სიტყვათა შეთანხმებას: „რელიგიურ წარმოდგენებს“, „რელიგიურ სარწმუნოებას“, ვინც წერს, რომ ქვის ხანაში კავკასიის მოსახლეობა ეთნიკურად ერთგვაროვანი იყო; ვინც წერს: „ჩრდილოეთ კავკასიაში ჩამოყალიბდა ბოსფორის სამეფო“ (საკითხავია შავიზღვისპირეთის ჩრდილოეთი კავკასია?), ვინც ასეთ წინადადებას დაწერს: „ანტიკური ხანის

დასასრულს (ძვ. წ. აღ-ის VIII – ახ. წ. აღ-ის IV საუკუნე) სამხრეთ კავკასიაში ქრისტიანობის გავრცელება და მისი სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება თითქმის ერთდროულად ხდება“; რომლისათვისაც საქართველოს თანამედროვე დემოგრაფიული ვითარების გასარკვევად წყაროა აზერბაიჯანელი იუნუსოვი და არა ქართული დოკუმენტები, ვინც ვოლგოგრადის ოლქს კავკასიის ნაწილად მიიჩნევს და ა. შ. და ა. შ.

ჯ. კვიციანი საჩივრის ბოლოს წერს: „რ. თოფჩიშვილის აღნიშნული ქმედებით მე მომადგა მორალური ზიანი, კერძოდ, საკონკურსო კომისიის წინაშე მან დაუნდობლად შელახა ჩემი რეპუტაცია, რასაც მოჰყვა ჩემი აკადემიური თანამდებობის (სრული პროფესორი) დაკარგვა.“ ამ სიტყვებით საკონკურსო კომისიას და პირდაპირ მის თავმჯდომარეს, ბატონ გორა ჯაფარიძეს, რეპუტაციას არ ულახავს ჯ. კვიციანი? რატომ იყო სრული პროფესორის თანამდებობა ჯ. კვიციანის საკუთრება? უნივერსიტეტის ნებისმიერი აკადემიური თანამდებობა არავისი საკუთრება არაა. თითოეულ ჩვენგანს ის გარკვეული დროით აქვს დაკავებული. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული დროის გასვლის შემდეგ ესა თუ ის თანამდებობა არავისი საკუთრება არაა. ასე რომ, კავკასიოლოგიის მიმართულების კავკასიის ისტორიის პროფესორის თანამდებობა ჯ. კვიციანისათვის სამუდამოდ არავის მიუკუთვნებია.

დაბოლოს, ისევ ხაზგასმით ვაცხადებ: მე მოვინადე ჩემი მოქალაქეობრივი ვალი, როდესაც ვჩვენე, რომ ჯ. კვიციანს კავკასიის ისტორიის სათანადო ცოდნა არ აქვს. ძალიან ძნელია, როდესაც ჩრდილოეთ კავკასიის ერთ-ერთ პროვინციულ უნივერსიტეტში სტუდენტობისას კომუნისტური პარტიის ისტორიას ეუფლებოდნენ, შემდეგ საკანდიდატო და სადოქტორო დისერტაციებს კომუნისტური პარტიის ისტორიაში იცავდი, ნალჩიკის უნივერსიტეტში კომუნისტური პარტიის ისტორიის კათედრაზე მუშაობდი და სტუდენტებს სიცრუეს ასწავლიდი, სრულყოფილ ისტორიკოსად იქცე. ჯ. კვიციანს, თურმე, მე ვდევნი. რას ნიშნავს დევნა? იმას, რომ სიმაღლეს დაწვერი? და რომ მინდა უნივერსიტეტში მაღალკვალიფიციური პროფესორ-ლექტორები გადასცემდნენ ცოდნას?

ქართველი ხალხის გადარჩენა-არგადარჩენის პრობლემა დგას. ჩვენი ქვეყნის მომავალი განათლებაზე გადის. ამისათვის კი საჭიროა ყველა ქართველისათვის უპირველეს უნივერსიტეტში ჭეშმარიტი პროფესიონალები მოღვაწეობდნენ და არა ისეთები, რომლებსაც დარგის მხოლოდ ფრაგმენტული ცოდნა აქვთ.

P.S.

1991 წლის ოქტომბერში, როდესაც საბჭოთა კავშირი ჯერ კიდევ დაშლილი არ იყო, ჯ. კვიციანის ლოგიკით, გაუქმდა გრიფი 07. 00. 01. – სკკპ ისტორია. მისი ლოგიკით, მით უმეტეს, ძნელი ასახსნელია, რომ 1993 წლის 19 მარტს, როდესაც უკვე საბჭოთა კავშირი ერთი წლისა და სამი თვის დაშლილი იყო, უმაღლესი საატესტაციო კომისია ისევ, უკვე არარსებულ საბჭოთა კავშირის მინისტრთა საბჭოსთან არსებობდა? (მის მიერ წარმოდგენილი, ამ კომისიის მიერ გაცემული, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის დიპლომი კი სწორედ 1993 წლის 19 მარტითაა დათარიღებული).

ვფიქრობ, კომისია ამ ფაქტითაც უნდა დაინტერესდეს – რუსეთის ფედერაციის უმაღლესი საატესტაციო კომისია საბჭოთა კავშირის სახელით დოქტორის სამეცნიერო დიპლომს ვერანაირად ვერ გასცემდა, რადგან უმაღლესი საატესტაციო კომისია 1975 წლიდან 1991 წლამდე იწოდებოდა სსრკ-ის მინისტრთა საბჭოსთან არსებულ უმაღლეს საატესტაციო კომისიად. 1992 წლიდან 1996 წლამდე იწოდებოდა უბრალოდ – „უმაღლესი საატესტაციო კომიტეტი“ (ყოველგვარი უწყებრივი დაქვემდებარების გარეშე). თანაც, მიაქციეთ ყურადღება იმ ფაქტს, რომ 1992 წლიდან უმაღლეს საატესტაციო კომისიას გადაერქვა სახელი და „კომისია“ შეიცვალა სიტყვით „კომიტეტი.“ კითხვას ვსვამ: ნამდვილია კი 1993 წლის 19 ოქტომბერს უკვე არარსებული საატესტაციო კომისიის მიერ გაცემული დიპლომი და რა კომპენტენცია შეიძლება დავუდასტუროთ გრიფს «Отечественная история»?